

Amsterdam 'mainport' voor de beeldcultuur

een visie op en een plan voor de beeldcultuur in Amsterdam,
aangeboden aan de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschappen

Gemeente Amsterdam, 15 maart 1999

Vorbereid door de Dienst Welzijn Amsterdam, de afdelingen Kunst en Cultuur (coördinatie) en Financiën, in samenwerking met de Bestuursdienst Amsterdam, de Dienst Ruimtelijke Ordening, het Gemeentelijk Grondbedrijf, de Dienst Musea voor Moderne Kunst. Overige participanten: zie bijlage 2.

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

Inhoud

Samenvatting 3

1. Inleiding 5
2. Beeldcultuur 6
3. Beeldcultuur in Amsterdam 9
4. Meer netwerk dan bolwerk 12
5. Toplocatie 14

Boekmanstichting · Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6240709

bijlage 1:
Infrastructuur en publieksbelangstelling voor foto, film en media

bijlage 2:
Draagvlak voor het voorstel

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 37 39
fax 020 - 638 52 39
e-mail e.boekman@inter.nl.net

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Verlenging met 4 weken is mogelijk, tenzij de publicatie inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

19-04-2002

Samenvatting

Op verzoek van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft het gemeentebestuur van Amsterdam de mogelijkheden onderzocht voor de vestiging en huisvesting van een Instituut voor de Beeldcultuur.

Wat onder beeldcultuur te verstaan?

Sedert de uitvinding van de fotografie kwamen er nieuwe beeldmiddelen die de overdracht van kennis en informatie sterk beïnvloedden. De fotografie en de latere 'nieuwe media' veroverden wel een plaats in de musea en kunstcollecties maar de maatschappelijke veranderingen die door de nieuwe beeldtaal ontstonden, kregen veel minder aandacht.

Een nieuw Instituut voor de Beeldcultuur is daarom meer dan een fotomuseum. Het ontwikkelt een analytische en kritische houding tegenover beelden. Dat is een radicaal andere benadering dan die van de tot nu toe bestaande instellingen.

Alleen in een hechte samenwerking met de talrijke andere instellingen op het terrein van fotografie, cinematografie en nieuwe media, kan zo'n instituut totstandkomen. Het moet een instelling worden 'met duizend ramen en deuren', het knooppunt in een veel ruimer netwerk.

Amsterdam is binnen Nederland de beste 'biotoop' voor dit instituut. De infrastructuur op het terrein van fotografie, film en media is er zeer sterk, de meeste producenten zijn er gevestigd en er is een enorm potentieel aan geïnteresseerd publiek uit alle bevolkings- en leeftijdscategorieën.

De gemeente werkt al een aantal jaren aan verschillende voornemens voor fotografie, filmvertoning en nieuwe media en integreert deze in een driedelig plan voor de beeldcultuur:

1. een Instituut voor de Beeldcultuur te samen met een uitbreiding van het Filmmuseum, nauw samenwerkend maar met elk een eigen identiteit, in één accommodatie die tevens als 'moederhuis' voor een ruimer netwerk van organisaties en activiteiten fungeert;
2. versterking van de samenwerking tussen verwante instellingen, met name bij de ontwikkeling, programmering, marketing en netwerkvorming (binnen Amsterdam, nationaal en internationaal);
3. uitwerking van het plan voor een Medialab in samenhang met de Openbare Bibliotheek (reeds in gang gezet beleid).

Het Instituut voor de Beeldcultuur en de uitbreiding van het Filmmuseum kunnen worden gehuisvest op een toplocatie: het pand van het Conservatorium van Amsterdam, Van Baerlestraat 27, tegenover het Stedelijk Museum en in de directe nabijheid van Rijksmuseum, Van Goghmuseum, Concertgebouw en de bestaande vestiging van het Filmmuseum.

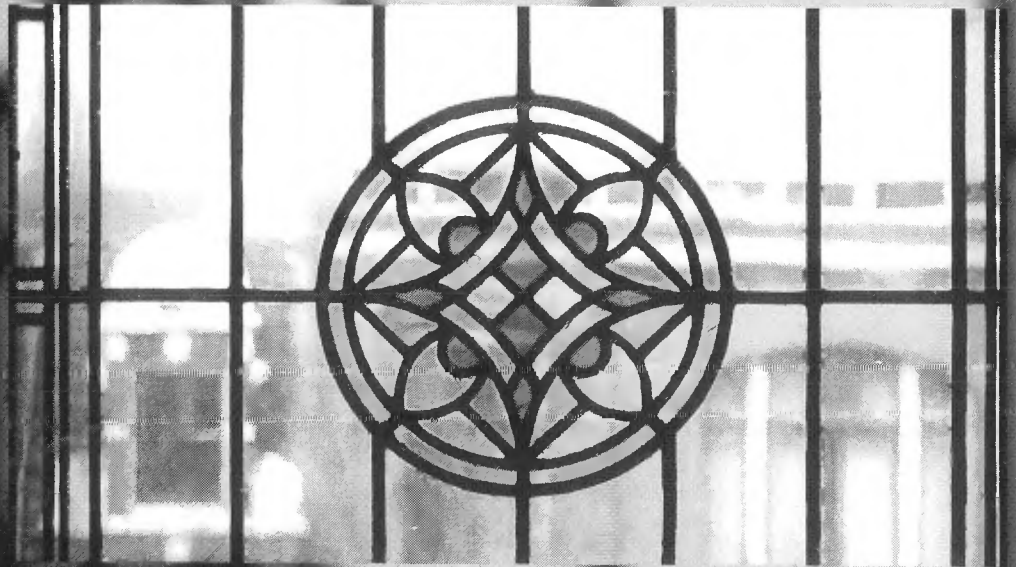
Het Conservatorium van Amsterdam krijgt een nieuw gebouw op het Oosterdokseiland, nabij de nieuwe centrale vestiging van de Openbare Bibliotheek en het nieuwe Muziekcentrum Amsterdam/BIM-huis. De verhuizing van het conservatorium is in 2003 gepland. Het gebouw aan de Van Baerlestraat kan dan in 2004 gereed zijn voor ingebruikname.

De totale investering in het pand Van Baerlestraat belooft 56 tot 60 miljoen gulden. Voor deze investering nemen de gemeente en het Prins Bernhardfonds de gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het Filmmuseum en het Instituut voor de Beeldcultuur krijgen zonder huur de beschikking over het gebouw.

Voor de overige exploitatie en programmering ontvangt het Instituut voor de Beeldcultuur een jaarlijkse bijdrage van 2.38 miljoen gulden per jaar. Ook hiervoor dragen de gemeente en het Prins Bernhardfonds (als beheerder van het Wertheimerlegaat) gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Het gepresenteerde plan kwam tot stand in nauwe samenwerking met een groot aantal kunstinstellingen. Dit samenwerkingsproces heeft de energie vrijgemaakt om met een aantal activiteiten al van start te gaan, ook al zijn de gebouwen nog niet gereed.

1. Inleiding

Voorliggend voorstel van het gemeentebestuur van Amsterdam heeft betrekking op foto, film en (nieuwe) media en hun samenhang onder de noemer beeldcultuur. Directe aanleiding tot dit voorstel is de, op 12-1-1999 gestelde, vraag van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer Dr F. van der Ploeg, naar de mogelijkheden in Amsterdam voor de huisvesting van een Instituut voor Beeldcultuur. Dit voorstel geeft gelijktijdig gestalte aan de in Amsterdam al langer levende wens om genoemde onderdelen van de beeldcultuur sterker met elkaar te verbinden en beter te huisvesten.

Dit plan gaat, zoals gevraagd door de Staatssecretaris, in op de huisvesting van een Instituut voor de Beeldcultuur en de noodzakelijke verdere infrastructuur. Gebouwen alleen maken geen cultuur. Er is draagvlak nodig bij makers en vertoners. Er moet een betrokken publiek zijn, en uitzicht op nieuw publiek in de toekomst.

En er moet een omgeving en een infrastructuur zijn waar (al is het een modewoord) *synergie* kan ontstaan.

Bij de voorbereiding van dit voorstel is daarom intensief overleg gevoerd met de kunstwereld: voor het ontwikkelen van een concept, het zoeken naar geschikte locaties, het onderzoeken van publieksvooruitzichten en het voorbereiden van onderlinge samenwerking.

Wij zijn bij dat overleg prettig verrast door de grote bereidheid tot verdere samenwerking en netwerkvorming in de professionele kunstwereld.

Waar wij in dit voorstel spreken over de oprichting van een nieuwe culturele instelling - een Instituut voor de Beeldcultuur - doen wij dat met een zeer open en flexibele organisatie voor ogen: meer netwerk dan bolwerk. Dus géén hermetische ommuring van de kunst. Natuurlijk: wij dragen de zorg voor de behuizing van de instelling, maar in de muren moeten véél deuren en ramen zitten.

In het volgende wordt aandacht besteed aan de invulling van het begrip beeldcultuur, de taak van een nieuw instituut op dat terrein, het verwachte publieksbereik, de wijze van samenwerken en de aansluiting op de reeds aanwezige en nieuw te creëren infrastructuur. Vervolgens wordt ingegaan op de huisvesting van het Instituut, het Filmmuseum en een aantal andere betrokken organisaties.

Bijlage 1 bevat een overzicht van de in Amsterdam reeds aanwezige infrastructuur op dit terrein en cijfers voor publieksbezoek.

Bijlage 2 bestaat uit reacties van de zijde van het Rijksmuseum, het Van Goghmuseum, het Stedelijk Museum, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, het Filmmuseum en de Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media.

2. Beeldcultuur

In 1839 werd er iets toegevoegd aan de klassieke uitbeeldingsmiddelen: de fotografie werd uitgevonden. En volgend op de fotografie kwamen er méér nieuwe beeldmiddelen: film, video, door computers gegenereerde beelden. De ontwikkeling van deze media valt samen met die van een complexer wordende maatschappij waarin kennis en informatie steeds meer in visuele vorm worden overgedragen.

Wat was en is het fenomeen fotografie eigenlijk? Een reproductietechniek, een afdruk van de zichtbare werkelijkheid, een artistiek expressiemiddel, een communicatievorm, een document in wetenschappelijke en juridische bewijsvoeringen, een vorm van vrijetijdsbesteding? Wonderlijk genoeg is het dat allemaal. Het medium werd uitgevonden en geperfectioneerd in de 19de eeuw toen om verschillende politieke en economische redenen de behoefte aan beelden in grote oplagen steeds groter werd. Fotografie is ook het eindstation in het westerse streven naar een perspectivisch correcte en realistische weergave van de werkelijkheid.

Hoewel niet de hand maar de machine aan de basis van fotografische producten ligt, heeft de mens die deze machine hanteert en het product bewerkt zoveel invloed op onderwerpkeuze, uitsnede en uiteindelijke presentatie, dat esthetische kwaliteitsverschillen van meet af aan aanwezig zijn geweest en artistieke waardering een logische consequentie was.

Vanaf het moment dat de techniek hanteerbaarder en sneller werd, verwierf de fotografie zich een niet weg te denken plaats in de informatie-overdracht: kennis over kunstwerken, informatie over zeden en gebruiken, verslaglegging van oorlogen, etc. De veronderstelde werkelijkheidsspiegeling (het documentaire karakter) gaf de fotografie ook een zekere bewijskracht in wetenschap en rechtspleging. Zodra de welvaart het toeliet, kreeg ieder gezin een camera voor privégebruik, resulterend in het familie-album. Stedelijke archieven verruilden hun topografische tekencollecties voor foto's. Kranten en tijdschriften illustreren hun artikelen met foto's. Wetenschappelijke instellingen documenteren hun onderzoek met foto's. Musea verzamelen foto's als zelfstandige kunstuitingen.

De fotografie heeft uiteenlopende functies en ontleent betekenis aan haar context. Maar de vraag naar de maatschappelijke en culturele vooronderstellingen achter die functies en contexten wordt zelden gesteld.

De fotografie is ook nog nauwelijks gedefinieerd als medium naast en in relatie tot de later in ontwikkeling gekomen media zoals de film, de televisie, video- en digitale technieken. Die technieken hebben niet alleen functies van de fotografie overgenomen (denk aan de machtsovername van de televisie als informatiekanaal) maar knagen ook aan de fotografie als bewijs, document en werkelijkheidsfragment.

Het streven naar erkenning van de betekenis van de fotografie heeft zich vooral geconcentreerd op het verwerven van artistieke status. Met als gevolg dat de fotografie wél een plaats kreeg in de musea maar nauwelijks is

opgevat als een specifiek medium met eigen strategieën en een eigen taal. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor film en video terwijl de digitale technieken intussen aan hun opmars zijn begonnen en een aantal verworvenheden en taken van de 'oudere nieuwe media' ondergraven of overnemen.

Een Instituut voor de beeldcultuur

Ondanks de overweldigende aanwezigheid van het (fotografische, filmische of digitale) beeld in onze cultuur zijn veel mensen in feite 'visueel analfabeet'. Het wordt tijd dat wij ons realiseren waar die alomtegenwoordigheid van technologisch gegenereerde beelden voor staat. Hoe die beelden te lezen en te gebruiken, waarom ze te produceren en wat hun onderlinge relatie en betekenis zijn voor onze cultuur.

Een nieuwe instelling is daarom meer dan een fotomuseum, het Instituut voor de Beeldcultuur dat wij voorstellen heeft als belangrijkste taak het ontwikkelen van een analytische en kritische houding tegenover beelden. Dat is een radicaal andere benadering dan die van de tot nu toe bestaande instellingen.

Een collectie medische foto's, bijvoorbeeld, is in deze benadering niet een illustratie van ziektebeelden (de medische context) maar geeft inzicht in de rol van de fotografie (eerder was dat de tekening, later de echoscopie en de tomografie) ten aanzien van diagnostiek en onderzoek, van onze culturele noties over gezondheid en lichaam.

Een presentatie van journalistiek, om een tweede voorbeeld te geven, vraagt niet alleen aandacht voor historische of actuele conflicten (de context van krant of tijdschrift) maar vestigt de aandacht op de wijze waarop het medium fotografie, televisie of digitale techniek wordt ingezet om de kijker te informeren, te overtuigen of te misleiden.

Amateurfotografie, een derde voorbeeld, brengt niet zozeer de individuele artistieke prestaties voor het voetlicht (de context van de fotoclub) maar de ontwikkeling van schoonheidsnormen en de betekenis van vrijetijdsfotografie voor de privésfeer.

De uitsluitend vanuit artistieke overwegingen gemotiveerde keuze en presentatievorm wordt daarmee doorbroken. Het gaat minder over de auteur. Meer over het medium, de relaties van de fotografie tot andere media en de sociaal-culturele plaats ervan.

Een dergelijk beleid op het gebied van presentatie impliceert een aantal andere taken. Eerst en vooral: educatie. Naast deze direct op het publiek gerichte activiteiten moet onderzoek en ontwikkeling gericht worden op universitaire, artistieke en visuele programma's. Ontsluiting van historisch erfgoed en collectievorming vindt plaats langs de hierboven beschreven mediale benadering.

Een Instituut voor de Beeldcultuur biedt de mogelijkheid om naast de exclusief esthetische en functioneel bepaalde benadering van de technische media, een visie te ontwikkelen die recht doet aan de culturele betekenis van die media.

Die visie wordt operationeel in presentatie en educatie, gericht op een gedifferentieerd publiek. Mensen met een algemene culturele

belangstelling en mensen met een specifieke passie (zoals de amateurfotografie). Jonge, onbevangen kijkers en door de wol geverfde professionals. Mensen uit verschillende culturen.

Zo'n instituut kan alleen totstandkomen als er een hechte samenwerking ontstaat met andere belangrijke instellingen op het gebied van fotografie, film en nieuwe media. Feitelijk moet de instelling functioneren als het knooppunt van een netwerk. De autonomie van bestaande instellingen hoeft daarmee niet opgeofferd te worden.

3. Beeldcultuur in Amsterdam

Er bestaat in Nederland weliswaar geen instelling die de beeldcultuur, zoals hiervoor geschetst, tot taak heeft, er bestaan wél talloze instellingen en initiatieven op het terrein van fotografie, film en nieuwe media die, ieder voor zich en in onderlinge samenwerking, in hun producties en presentaties experimenteren met meer integrale benaderingen van beelden en beeldoverdracht.

Daarbij is men, globaal gesproken, in de fotografie en de film bezig de nieuwe technische mogelijkheden te veroveren en te incorporeren terwijl vanuit de nieuwe media de zoektocht zich vooral richt op inhoud.

Dat alles is meer dan alleen een technische uitdaging: in de 'interface' tussen boodschap en ontvanger/gebruiker speelt de laatste een cruciale rol. Het 'publiek' (in zijn samenstelling, wijze en plaats van receptie, verwachtingen) verandert zo mogelijk nog sneller dan de media.

Veel, in feite het overgrote deel, van deze activiteiten vinden plaats in Amsterdam. Een groot publiek, in feite het overgrote deel van het publiek dat in deze ontwikkelingen is geïnteresseerd, bevindt zich in Amsterdam of komt daarvoor naar Amsterdam.

Amsterdam als 'biotoop'

We kijken naar de plaats van de stad in cultureel opzicht. In 1997 werd het kunstbeleid van Amsterdam vergeleken met dat van veertien andere Europese cultuurcentra. Een algemene uitkomst was dat Amsterdam, voor een stad met minder dan één miljoen inwoners, een opvallend sterke culturele sector heeft, intern goed georganiseerd, met een breed fijnmazig aanbod en een groot volume aan activiteiten.

Die breedte, fijnmazigheid en het grote aantal activiteiten zijn vooral goed te zien op de terreinen van de beeldcultuur. Om een beeld te geven van die schakering, is in bijlage 1 een overzicht opgenomen van de belangrijkste instellingen en initiatieven in Amsterdam.

Het zijn er veel, maar ze hebben allemaal een eigen identiteit, een specifiek geïnteresseerd publiek en een eigen rol in het totale culturele aanbod. Zoals ook blijkt uit de bijlage, zijn vrijwel al die instellingen betrokken bij multidisciplinaire projecten en samenwerkingsvormen in alle denkbare combinaties van beeldende kunst, theater, muziek, film en (nieuwe) media. Overigens, de vraag wat nu kunst is, wat commercie, educatie, spel of politiek is steeds moeilijker te beantwoorden. Het is een snel wisselend landschap van coalities en combinaties, van kunstenaars die experimenteren met beschikbaar komende technieken en van instellingen met een beweeglijk karakter.

Het publiek

De publieke belangstelling voor de beeldcultuur is in Amsterdam relatief groot. Dat bleek onder andere op het moment dat het World Wide Video Festival naar Amsterdam kwam. Al in het eerste jaar leidde die verhuizing

tot een verdriedubbeling van het bezoekersaantal.

Die publieksbelangstelling is met name onder jongeren sterk groeiende. Mede daarom wordt ook in de kunsteducatie (in Amsterdam wordt daaraan jaarlijks 14 miljoen gulden besteed) veel nadruk gelegd op actieve toepassingen van fotografie, film en nieuwe media.

De economie

De cultuursector is ook in economisch opzicht van belang. De kunstsector biedt – direct en indirect – werk aan 20.000 mensen en genereert een besteding van 1,4 miljard gulden. De omzet van de ongeveer 1300 bedrijven in de mediasector (10.000 werknemers) wordt berekend op ruim 1 miljard. Daarbinnen wordt bijna 40% gerealiseerd in het ontwikkelen van inhoud. De informatie- en telecommunicatietechnologie is een belangrijke groeisector die op zichzelf weer van invloed is op de zakelijke en financiële dienstverlening, de cultuur en de educatie.

Foto, film en media

Op het specifieke terrein van de fotografie herbergt Amsterdam een aantal van de belangrijkste collecties en heeft het een intensieve tentoonstellingsprogrammering. Niettemin is er een lang gevoelde behoefte aan extra ruimte en aandacht. Die behoefte is er bij de - in Amsterdam sterk verankerde - vakwereld, bij de collectiebeheerders en bij het publiek. Toen in 1992 besloten werd dat de op te richten nationale foto-instituten Nederlands Fotoinstituut en Nederlands Fotoarchief gevestigd zouden worden in Rotterdam en, in dezelfde periode, de sponsor van de Canon fotogalerie zijn ondersteuning stopzette, werd duidelijk hoezeer de stad verlegen zit om een prominente museale omgeving voor fotografie als onderdeel van de beeldcultuur. Tevens hoeveel er aan een groot publiek voorbijgaat als gevolg van dit tekort.

Er is een aantal goed functionerende presentatieplaatsen (zie bijlage 1) en er komt als waardevolle aanvulling een 'Huis Marseille' van de Stichting De Pont. Toch ontbreekt het voorsnog aan een instelling waar publiek en vakwereld de ruimte hebben en waar de ruimere betekenis van de fotografie (als maatschappelijk fenomeen en in relatie tot de nieuwere beeldmiddelen) zal worden onderzocht en getoond.

Op het terrein van filmvertoning is er veel aan het veranderen in de stad. Het tekort aan goede vertoningsplaatsen voor commerciële film zal, met de opwaardering van het bioscoopbestand, binnenkort zijn ingelopen. Voor de niet-commerciële filmvertoning (de kunstzinnige film, documentaire film en de filmgeschiedenis) wordt gewerkt aan verschillende oplossingen, waaronder een nieuw film- en documentairetheater in de Marnixstraat. Dat ligt voor de hand omdat juist in het segment van de niet-commerciële filmvertoning er sprake is van een groeiende publieke belangstelling en er, naast 'gewoon' publiek, veel vakbeoefenaren uit de wereld van film en filmvakonderwijs in Amsterdam gevestigd zijn.

Bij het Filmmuseum liggen de problemen niet alleen bij vertoningsruimte. Binnen de bestaande opzet heeft het museum te veel verschillende

dislocaties en mist het een museale omgeving waar naast vertoning ook geëxposeerd kan worden. Echter, het publiekspotentieel en de nieuwe technische ontwikkelingen maken het gewenst dat het museum zijn verderreikende ambities kan realiseren.

In de afgelopen tien jaar evolueerde het Filmmuseum al van een veredelde cinematheek tot een centrum waar, naast het vertonen van het repertoire, de reflectie op de cinematografie en het cinematografisch erfgoed gestalte kreeg. Nu is er het moment om de rol van het museum verder uit te breiden. De productie, distributie projectie en conservering van film zullen over niet al te lange tijd volledig gedigitaliseerd zijn. Dat brengt veel nieuwe mogelijkheden met zich mee zoals huiskamerdistributie, nieuwe vormen van (zaal)vertoning, het presenteren van mengvormen met andere media, etc.

De gemeente zoekt daarom naar een huisvestingsmogelijkheid waar het museum deze mogelijkheden kan benutten en zijn publiek drastisch kan vergroten.

De gemeente is ook bereid om, in het kader van de beschikbaar komende nieuwe keuzemogelijkheden op het Amsterdamse kabelnet, te zoeken naar verdere verruiming van de vertoningsmogelijkheden van het museum.

De mediasector groeit als kool.

Bij de nieuwe media (media hier opgevat als communicatiemiddel én als uitdrukkingmiddel) bestaat er een sterke verwevenheid met andere disciplines en sectoren. Door deze 'ongrijpbaarheid' is er behoefte aan oriëntatiepunten voor het bestaande en nieuwe afnemerspubliek.

Daarnaast bestaat er een eigenzinnig carrièrepad bij de (merendeels jonge) producenten en aanbieders van media-inhouden, en daarmee een sterke behoefte aan uitbreiding van de facilitaire voorzieningen voor startende en experimenterende bedrijven en aanbieders.

De gemeente wil daarom twee functies bevorderen:

1. een knooppunt in de vorm van het Instituut voor de beeldcultuur. Wij komen daar hieronder op terug;
2. een Medialab. Het gaat daarbij om het faciliteren van jonge mediaproductanten en het contact tussen zulke producenten en het (afnemers)publiek. De instelling die op dit moment deze functie van medialab vervult, de Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media, zal op termijn van enige jaren uit haar jas groeien. Wij willen in of bij de nieuw te bouwen centrale vestiging van de openbare bibliotheek zo'n medialab. De nieuwe bibliotheek wordt bij uitstek een mediatheek en een plaats waar mediagebruik voor een breed publiek wordt ontsloten. Om die reden is in januari van dit jaar, als onderdeel van het onderzoek naar de aan de bibliotheek gerelateerde voorzieningen, besloten tot uitwerking van dit concept.

4. Meer netwerk dan bolwerk

Hetgeen wij hiervoor hebben geconstateerd over de 'biotoop Amsterdam' heeft consequenties voor de mate van institutionalisering van een Instituut voor de Beeldcultuur. Qua schaal en werkwijze moet het instituut passen in het geheel van voorzieningen. Wij willen het instituut meer netwerk dan bolwerk laten zijn vanuit een duidelijke 'mainport-functie'. Voor die benadering kiezen wij, onder andere, om de volgende redenen:

- het instituut moet uit vele bronnen putten. Het ligt niet voor de hand om een aantal bestaande instellingen te fuseren: de keuze van de partners zou, binnen de veelheid van instellingen en initiatieven in Amsterdam, al snel een willekeurig karakter hebben. Ook zou het op te richten instituut daardoor een te statische constructie worden;
- samenwerkingsprojecten verlopen, zo leert onze ervaring, het best als de deelnemers elk voor zich een duidelijke identiteit hebben;
- netwerkvorming op dit terrein is voor Amsterdam van belang voor de verbinding van het cultureel, economisch en sociaal kapitaal;
- *beeldcultuur*, indien niet helder omschreven, wordt al snel een containerbegrip: iedereen kan er van alles onder verstaan en daarmee zou de taak van het instituut diffuus kunnen worden. Een veelheid van taken kan beter in het verband van een netwerk worden uitgevoerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van de specifieke kennis en outillage elders;
- wij willen voorzien in de hiervoor genoemde lacunes (ruimte voor de fotografie, huisvesting voor het Filmmuseum, nieuwe voorzieningen voor de nieuwe media): daar liggen immers de behoeften van makers en afnemers.

Een Instituut voor de Beeldcultuur zal naar ons oordeel de hiervoor onder 'beeldcultuur' beschreven taak hebben en zal gelijktijdig functioneren als mainport in een ruimer netwerk. Dat netwerk bestaat in potentie al in de vorm van de vele connecties tussen de instellingen op het terrein van foto, film en media in Nederland. Het zal echter moeten worden uitgebouwd in fysieke en organieke zin. Landelijk kunnen veel instellingen aanhaken, internationaal eveneens. Bij onze voorverkenningen bleek al dat, in ieder geval op het terrein van de fotografie, veel samenwerking te verwachten is met de ons omringende landen.

Op basis van deze uitgangspunten ziet ons voorstel er, beknopt samengevat, als volgt uit:

1. een nieuw te vormen Instituut voor de Beeldcultuur te samen met een uitbreiding van het Filmmuseum, nauw samenwerkend maar met elk een eigen identiteit, in één accommodatie die tevens als 'moederhuis' voor een ruimer netwerk van organisaties en activiteiten fungeert. Dit alles op een toplocatie in de stad die veel extra publiek genereert;
2. versterking van de samenwerking tussen verwante culturele instellingen, met name bij ontwikkeling, programmering, marketing en netwerkvorming (binnen Amsterdam, nationaal en internationaal).

Zulke samenwerking zal onder meer gericht zijn op de verdere uitbreiding van het bereik onder jongeren en op de interactie tussen de domeinen van cultuur, educatie en economie;

3. uitwerking van het plan voor een Medialab in samenhang met de Openbare Bibliotheek (reeds in gang gezet beleid).

Het Instituut voor de Beeldcultuur is er een met 'duizend ramen en deuren'. Ze staan open voor tijdelijke en permanente inwoners: collectiebeheerders, amateurkunstinstellingen, verwante instellingen, samenwerkingspartners, kunstenaars en onderzoekers.

Wij willen aan het instituut een bijzondere leerstoel verbinden.

Wij willen het instituut ook laten beschikken over een auditorium dat mede door andere instellingen, zoals het Filmmuseum en de musea aan het Museumplein, kan worden gebruikt.

Organisatie en exploitatie

Het open karakter van het instituut zal in programmering, educatie, collectionering en activiteiten zichtbaar zijn. Maar evenzeer in de bestuursvorm, formatie, budgettering en inrichting.

Voor de exploitatie en programmering van het instituut houden wij rekening met een begroting van 4.1 miljoen gulden per jaar (exclusief de huur) waarvan 2.38 miljoen gedekt kan worden door een gezamenlijke jaarlijkse bijdrage van de gemeente en het Prins Bernhardfonds (ten laste van het Wertheimerlegaat).

De resterende exploitatielasten kunnen worden gezocht in subsidies van andere overheden en fondsen, en eigen inkomsten (geraamde bezoekersinkomsten 0,8 miljoen, overige geraamde eigen inkomsten 0.42 miljoen, nog te dekken 0,5 miljoen).

Voor de exploitatie van het instituut is in de gemeentebegroting de eerste financiële ruimte al gereserveerd.

Als we de (hier niet opgenomen) huurwaarde meerekenen, belooft de waarde van de gezamenlijke ondersteuning door gemeente en Prins Bernhardfonds ongeveer vier miljoen gulden per jaar.

5. Toplocatie

Voor de gemeenschappelijke locatie van het Instituut voor de Beeldcultuur, het Filmmuseum en een aantal kleinere verwante instellingen, is gezocht naar een plaats in de directe omgeving van het Museumplein. Voor het Instituut voor de Beeldcultuur is de fotografie de kernactiviteit; daarom ligt het voor de hand het instituut te vestigen bij het Rijksmuseum, Van Goghmuseum en Stedelijk Museum met hun grote fotocollecties, foto-exposities en hun bibliotheken. Voor wat betreft het Stedelijk Museum moet ook de voortrekkersrol op het terrein van de mediakunst worden vermeld. Daarvoor worden, bij de uitbreiding van het museum, zelfs enkele zalen gereserveerd. Inhoudelijke en programmatische afstemming wordt op die manier het beste gewaarborgd. Ook voor het Filmmuseum is er de gelegenheid om de programmering en het expositiebeleid af te stemmen op deze museale concentratie.

Het Museumplein (de vernieuwing is binnenkort gereed, er zijn dan ook meer mogelijkheden voor gemeenschappelijke activiteiten en presentaties in de buitenruimte) heeft allure en is als zodanig een gunstige situering, o.a. voor het aantrekken van sponsors.

Publieksvooruitzichten in de omgeving Museumplein

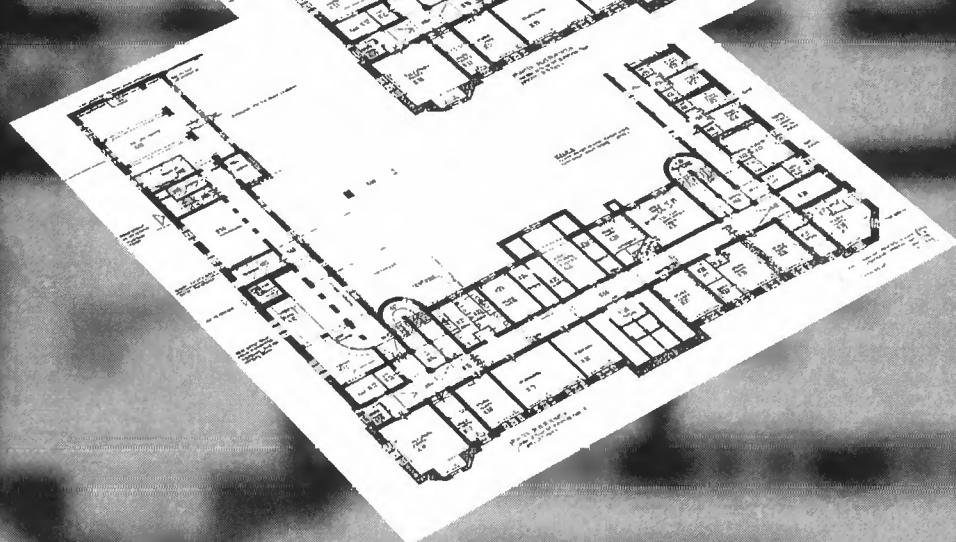
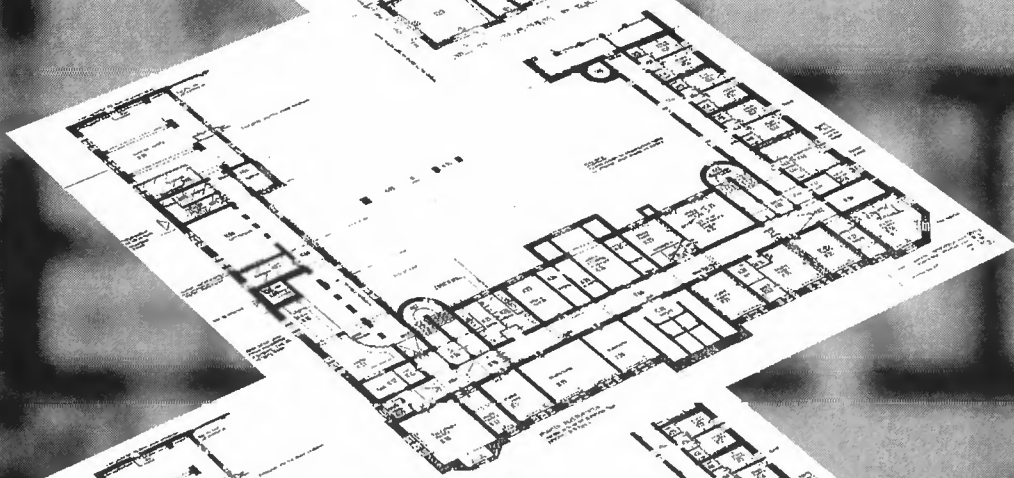
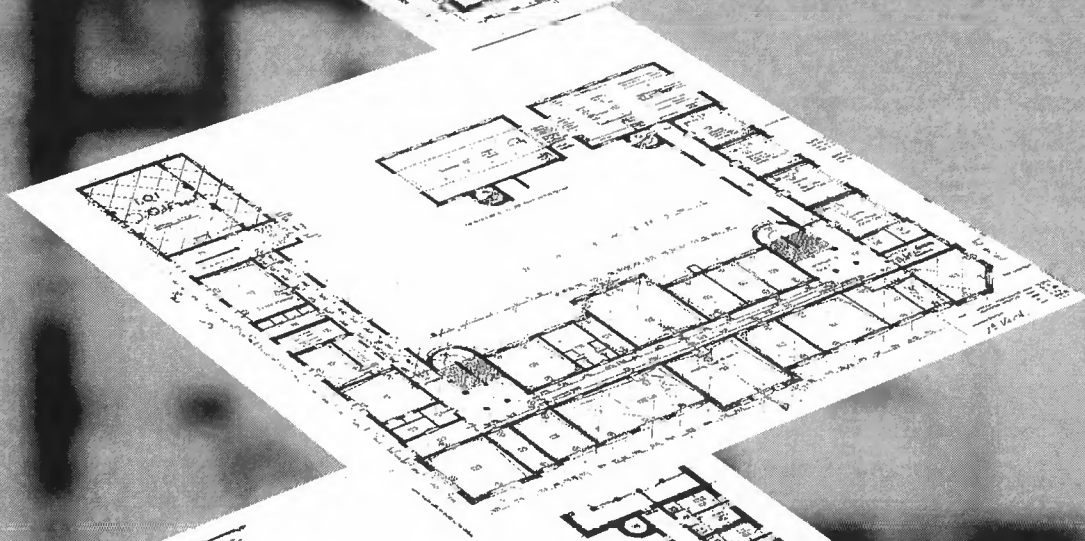
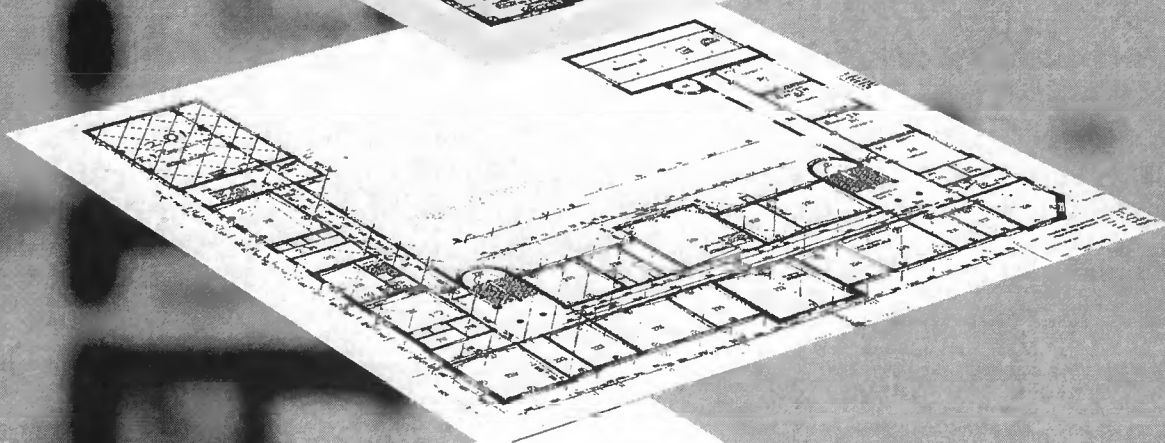
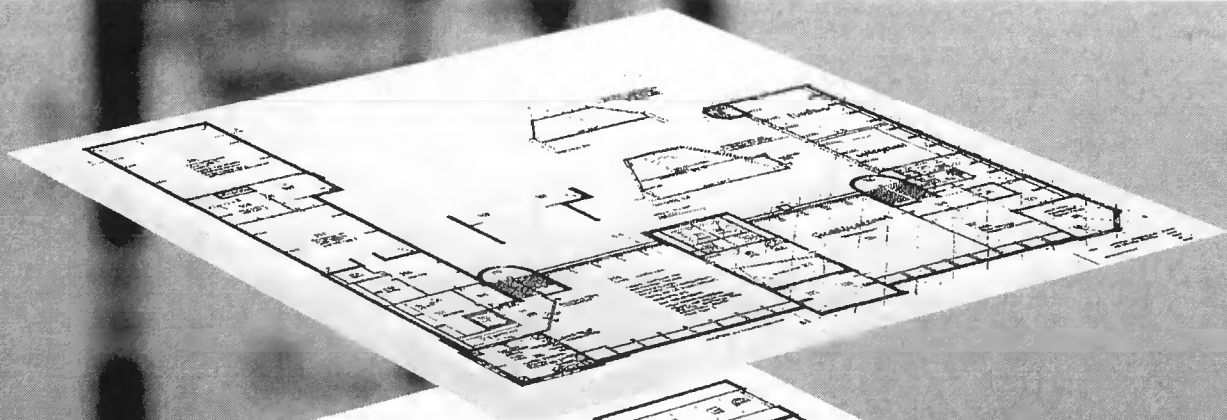
De bezoekersaantallen van de drie grote musea vormen op zichzelf een impuls voor de belangstelling voor de nieuwe vestiging. Voor een Instituut voor de Beeldcultuur gaan wij (op grond van eerdere verkenningen voor een fotocentrum) uit van een te verwachten belangstelling van 150.000 bezoekers per jaar, voor het Filmmuseum baseren wij onze verwachtingen voor een substantiële toename van het bezoekersaantal op voortzetting van de huidige programmering op hoofdlijnen, aangevuld met exposities. Bij een verdere vernieuwing en integratie van het aanbod kan het bezoekersaantal nog aanzienlijk groter worden. De hier gegeven vooruitzichten berusten op een 'conservatieve' raming.

bezoekers/jr

Rijksmuseum	1.200.000 (1998)
Van Goghmuseum	1.018.681 (1997)
Stedelijk Museum	460.000 (1998)
Filmmuseum, filmbezoek	80.000 (prognose)
Filmmuseum, expositiebezoek	afhankelijk v. programmering
Instituut voor de Beeldcultuur	150.000 (prognose)

Toplocatie: architectuur en bereikbaarheid

De best denkbare plaats voor de huisvesting is het gebouw Van Baerlestraat 27, de huidige huisvesting van de muziekfaculteit van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten: het Conservatorium van Amsterdam. Het is een centraal gelegen gebouw, goed bereikbaar per

openbaar vervoer met in de directe nabijheid de parkeergarage Museumplein. Het gebouw stamt uit 1900 en bestaat uit een mengvorm van historische bouwstijlen. De detaillering van de binnenruimten roept hier en daar nog herinneringen op aan de oorspronkelijke bestemming: een Rijkspostspaarbank. Het staat op de monumentenlijst en is derhalve beschermd op basis van de Monumentenwet. Het is gelegen tegenover het Stedelijk Museum. Het gebouw is U-vormig en heeft monumentale entree- en circulatieruimten die het bij uitstek geschikt maken voor gedeeld gebruik. Door de hoogte van de verdiepingen is museaal gebruik voor de hand liggend. De ruime binnenplaats maakt een gemeenschappelijke horecavoorziening mogelijk. Voor 'inwoning' door kleinere verwante organisaties, zoals het Maria Austria-instituut en een speciaal media-knooppunt, zijn voldoende kleinere ruimtes beschikbaar. Het gebouw heeft een bruto vloeroppervlak van ca 11.000 m² en een binnenplaats van ca 1.000 m². Er moet verbouwd worden voor museaal gebruik, filmvertoning, en bekabeling voor effectief netwerkgebruik. Afhankelijk van het programma van eisen, is een aanzienlijk groter aantal vierkante meters te realiseren. Het gaat om een dure verbouwing. De totale investering (verwerving en verbouwing) in het gebouw ramen wij op 56 tot 60 miljoen gulden.

De ruimteverdeling na gebouwaanpassing kan in dit stadium nog niet precies gegeven worden, deze is immers afhankelijk van het nader uitgewerkte programma van eisen. In beginsel gaan wij uit van een aantal gedeelde voorzieningen, waaronder horeca, auditorium, bibliotheek en facilitaire voorzieningen, 50% van de resterende ruimte voor het Filmmuseum, 50% van de ruimte voor het Instituut voor de Beeldcultuur en zijn 'inwoners' tenzij de instellingen onderling tot een andere verdeling besluiten in verband met gezamenlijke functies of programmering.

De Huisvesting van het Instituut voor de Beeldcultuur

Buiten de gedeelde voorzieningen zal het instituut, te samen met de inwonende instellingen de beschikking hebben over ongeveer 4.000 m². De ruimte zal door de gemeente beschikbaar worden gesteld aan het Instituut als 'kale-huur-om-niet'. De huisvesting van de overige inwonende instellingen zal per geval, tegen de achtergrond van de reeds door rijk en gemeente verstrekte subsidies, worden bezien.

De Huisvesting van het Filmmuseum

Voor kantoren, archiefwerk en publieksfuncties ambieert het Filmmuseum een ruimte van ongeveer 7.700 m². Uitbreiding van het museum aan de Van Baerlestraat met ca. 4.000 m², te samen met de nabijgelegen bestaande voorziening aan het Vondelpark zal het museum in staat stellen om deze ambities te realiseren, de Vondelparkvilla met zijn horeca en de mogelijkheid tot openluchtprojectie te blijven exploiteren en het totale aantal dislocaties terug te brengen tot een hanteerbaar geheel. De ruimte aan de Van Baerlestraat zal door de gemeente beschikbaar worden gesteld aan het Filmmuseum als 'kale-huur-om-niet'. Dat betekent dat het Filmmuseum uitsluitend de bijkomende huisvestingslasten (OZB, energie en service) behoeft te dragen en daarmee een besparing op haar

exploitatiebudget kan bewerkstelligen. Wij gaan er daarbij wel van uit dat de subsidiënt, het rijk, het museum in staat zal stellen de ambities in de nieuwe ambiance daadwerkelijk te verwezenlijken.

Het Conservatorium

Het gebouw Van Baerlestraat 27 voldoet niet meer als conservatorium. Dat is de reden waarom het bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten uitziet naar een nieuw adequaat gebouw. In overleg met het bestuur van de hogeschool wordt thans gewerkt aan de uitwerking van een plan voor vestiging in het jaar 2003 op het Oosterdokseiland. In de directe nabijheid van de muziek van de eenentwintigste eeuw (het nieuwe Muziekcentrum Amsterdam/BIM-huis) en een muziekbibliotheek (als onderdeel van de Openbare Bibliotheek) kan een gebouw komen dat volledig is aangepast aan de eisen van het muziekonderwijs, met goede voorzieningen voor muzikuitvoering en goed bereikbaar vanaf het Centraal Station. (zie ook de visuele impressie van de toekomst van het gebied)

Het bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, in samenwerking met het Projectteam Oosterdokseiland en de projectontwikkelaar, werkt thans aan een programma van eisen het nieuwe conservatoriumgebouw.

Investering

Zoals hiervoor al aangegeven gaat het bij de huisvesting om een kostbaar pand waarvoor substantieel moet worden geïnvesteerd. Die investering wordt mede mogelijk gemaakt omdat het Prins Bernhardfonds zich bereid heeft verklaard om daar uit eigen vermogen aan deel te nemen. Voor de aankoop, aanpassing en netwerkken nemen gemeente en Prins Bernhardfonds de gezamenlijke verantwoordelijkheid. Mogelijk is, dat een derde partij, als sponsor deelneemt in deze investering.

De realiseringstermijn

De realisatie vergt een aantal jaren omdat de nieuwbouw van het conservatorium voorafgaat aan de aanpassing van het gebouw Van Baerlestraat 27. Wel kan de voorbereiding van die aanpassing gereed zijn als het gebouw vrij komt. De planning is als volgt:

<i>Conservatorium:</i>	
Stedenbouwkundig Programma van Eisen Oosterdokseiland:	eind 1999
Naar bouwplanniveau:	2000
Start bouw:	2002
Ingebruikname:	medio 2003

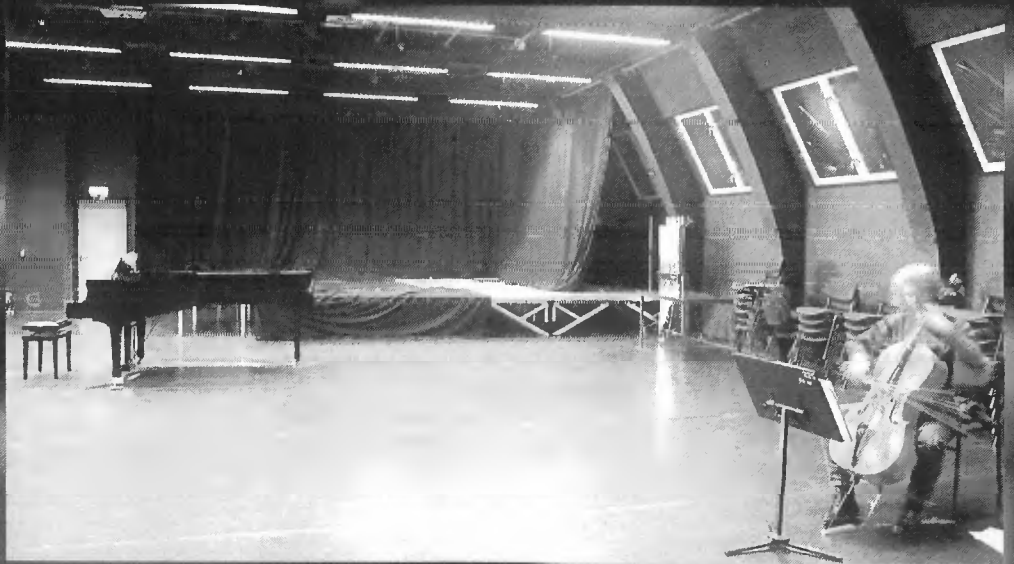
<i>Van Baerlestraat 27:</i>	
13 á 14 maanden na ingebruikname Conservatorium O'dokseiland	

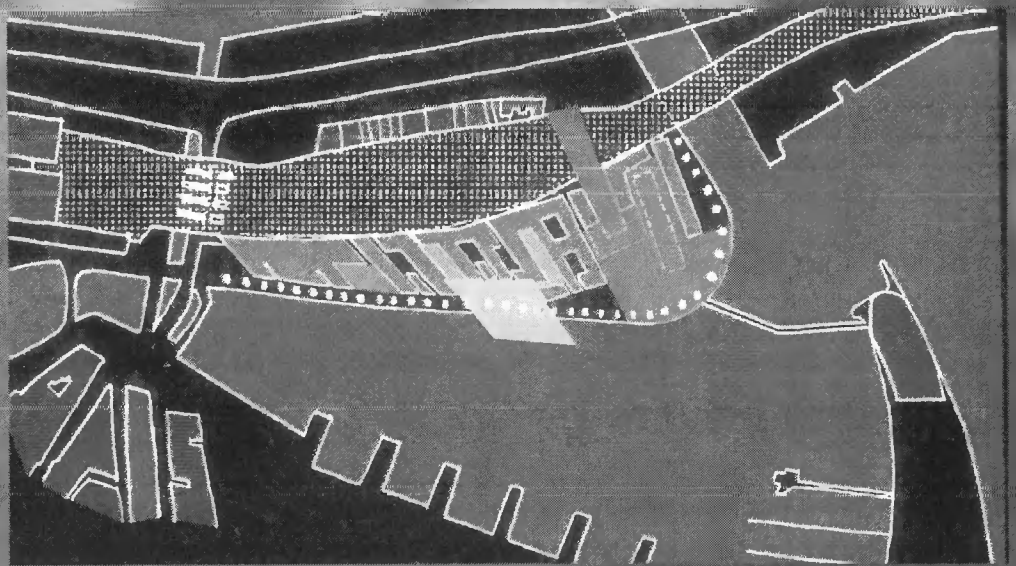
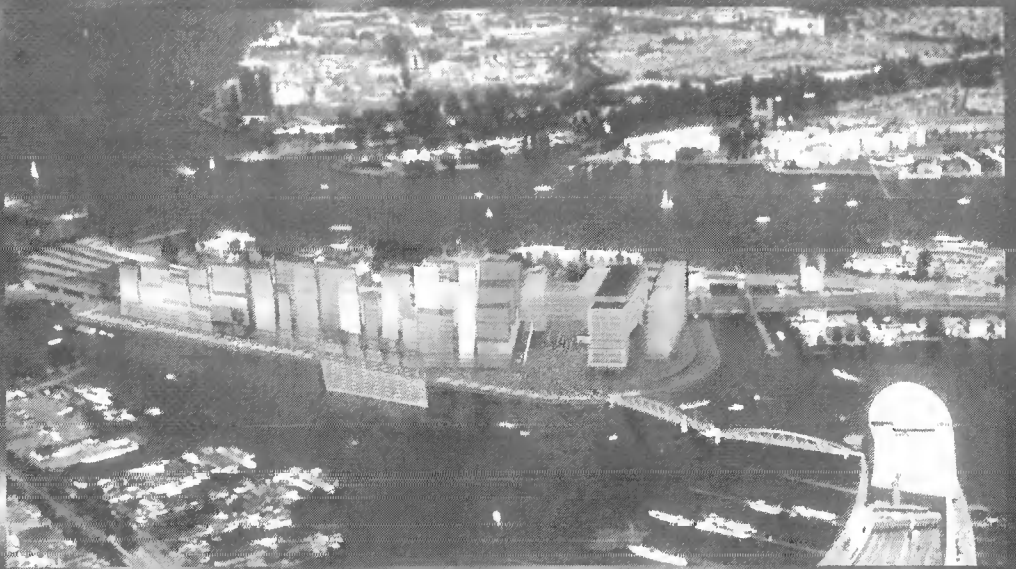
Een tussentijdse oplossing voor de huidige ruimteproblemen van het Filmmuseum is niet eenvoudig omdat het museum niet gebaat is bij nog meer extra locaties. Op dit moment wordt in goed overleg nog onderzocht

welke tussentijdse ruimtelijke of programmatische oplossingen er mogelijk zijn.

Tussentijds zal de start van het Instituut worden voorbereid. Wij streven naar een tijdelijke expositievoorziening als opmaat voor de opening in het verbouwde pand Van Baerlestraat. Zo'n start op korte termijn is alleen al gewenst omdat het proces dat leidde tot het voorliggende plan in de stad de energie heeft vrijgemaakt om tot een gezamenlijke uitwisseling van ideeën en uitvoering van activiteiten te komen, ook al staat de fysieke infrastructuur nog op stapel.

Bijlage 1**Infrastructuur en publieksbelangstelling voor foto, film en media**

De uitspraak 'Amsterdam heeft een groot en fijnmazig voorzieningenstelsel op het terrein van de beeldcultuur' lijkt op het eerste gezicht een reclameslogan. De betekenis ervan wordt pas duidelijk bij een overzicht van instellingen, initiatieven en activiteiten. Een volledige opsomming geven is welhaast ondoenlijk. Hier is daar ook niet naar gestreefd; de omroepmedia bijvoorbeeld, zijn niet meegenomen. Waar mogelijk worden de publiekscijfers gegeven. Terwille van het overzicht en de aansluiting op het gepresenteerde plan, is onderscheid gemaakt naar de deelterreinen foto, film en (nieuwe) media, ook al zijn de dwarsverbanden talrijk.

1. Fotografie**Algemeen**

Hoewel het thans nog ontbreekt aan een grote en breed georiënteerde voorziening voor de fotografie, zien we dat vakwereld, opdrachtgevers, publiek en (publieksgerichte) activiteiten vooral in Amsterdam gevonden kunnen worden. Uit gegevens van de Kamer van Koophandel blijkt dat er in Amsterdam vier tot vijf keer zoveel aan fotografie gerelateerde bedrijven actief zijn als in Den Haag of Rotterdam, meer dan tien keer zo veel als in Utrecht. Afgaand op de inschrijvingen voor de *ABC Fotojaarprijs*, geldt deze verhouding ook voor het aantal fotografen dat in deze steden woont. Het ledenbestand van de *Beroepsvereniging voor fotografen GKF* laat zien dat 88% van de leden afkomstig is uit Amsterdam en omgeving.

De gemeente ondersteunt de fotografie d.m.v. instellingsubsidies en opdrachten. Een globaal beeld van die ondersteuning (cijfers 1998):

	<i>HFL per jaar</i>
1. Uitsluitend gericht op fotografie:	
Maria Austriastichting	170.000
Amsterdams Centrum v Fotografie (vh De Moor)	285.000
World Press Photo	40.000
Ver. Amsterdamse Amateurfotografen	5.000
<i>subtotaal 1.</i>	<i>500.000</i>
2. Als onderdeel van breder programma:	
Stedelijk Museum	666.000
Gemeentelijke Archiefdienst	570.000
Amsterdams Historisch Museum	50.000
Amsterdams Fonds voor de Kunst	260.000
Melkweg	150.000
Stichting Beeldende Kunst	40.000
W139	40.000
De Appel	80.000
Gate Foundation	10.500
Dienst Ruimtelijke Ordening/Woningdienst	410.000
Bureau Amsterdam	74.000
<i>subtotaal 2.</i>	<i>2.350.500</i>
totaal	2.850.500

Belangrijke collecties en exposerende instellingen

Rijksmuseum

In 1994 werden de rijkscollecties (de collecties Hartkamp en Diepraam) officieel overgedragen aan het Rijksmuseum en ontving het museum de Asser-nalatschap. Sinds dat jaar verzamelt het Rijksmuseum/Rijksprentenkabinet fotografie en worden de eigen (19^e eeuwse) fotografielcollecties geïnventariseerd ter vorming van een Nationale Fotocollectie. Afgesproken is dat het Rijksmuseum zich richt op fotografie uit de 19^e eeuw en het Stedelijk Museum zich toelegt op het recentere werk. Een uitzondering is de omvangrijke collectie fotografie in het Rijksmuseum die dient als atlas van allerlei aspecten van het Nederlandse maatschappelijke leven.

De totale collectie bestaat uit ongeveer 75.000 foto's met daarnaast een fotografielbibliotheek met circa 8.000 titels. De foto's en boeken zijn op te vragen in de studiezaal, jaarlijks door circa 3.000 mensen bezocht.

Vanwege de kwetsbaarheid van het materiaal zijn er alleen tijdelijke tentoonstellingen van 2-3 maanden. Eens per jaar is er een specifieke fototentoonstelling en de andere keren worden er combinaties gemaakt met prenten en tekeningen. Een aantal bezoekerscijfers:

	<i>bezoekers/jr</i>
1996, Fotografie in de 19 ^e eeuw	27.000
1996/97, Aanwinsten	47.000
1997, Het Naakt	47.000
1997, Whistler en Holland	50.000

Stedelijk Museum

De fotografielcollectie concentreert zich op de recente Nederlandse fotografie: één van de belangrijke collectiekernen, mede gezien een permanent bruikleen van de Rijksdienst voor Beeldende Kunst van twintigste eeuwse Nederlandse fotografie. Daarnaast gaat de collectie 'internationale fotografen vanaf 1970' de komende jaren uitbreiden. Specifiek aan foto-tentoonstellingen gaf het Stedelijk in 1997 zo'n f 275.000 uit, ruim 13% van de totale uitgaven aan tentoonstelling.

Het museum organiseerde in 1997 zes fotografie-tentoonstellingen waarvan één in Bureau Amsterdam

Amsterdams Historisch Museum

Organiseert één tot twee fototentoonstellingen per jaar die Amsterdam als onderwerp hebben of werk tonen van Amsterdamse fotografen. Het aantal bezoekers wordt niet apart geteld. Het AHM bezit de – belangrijke – 19e eeuwse collectie Abraham Willet, welke bestaat uit 850.000 foto's. Willet was één van de eerste fotografielverzamelaars; hij verzamelde reeds in de jaren vijftig van de 19e eeuw. De collectie is divers en 'internationaal' van samenstelling: onder meer reportages van wereldtentoonstellingen, topografie, natuurfoto's en kunstfoto's. Naast de collectie Willet bezit het AHM foto's die als onderdeel van historische collecties verkregen zijn.

In 1997 werd een tentoonstelling georganiseerd over het leven en werk van filmer en fotograaf van Ed van der Elsken. Voor het eerst werden zijn foto's in duidelijke relatie tot zijn films getoond. Zijn fotoboeken zijn sterk filmisch en zijn films lijken door de onconventionele montage vaak op een fotoboek. De tentoonstelling – ook vertoond in het Institut Néerlandais te Parijs - was het resultaat van samenwerking met het Nederlands Fotoarchief en het Nederlands Filmmuseum.

Een tweede tentoonstelling in 1997 betrof de fotoreportage van Kadir van Lohuizen, die in opdracht van het Gemeentearchief gedurende een jaar het leven van een Marokkaans gezin uit Amsterdam vastlegde. Naast de foto's werden er voorwerpen vertoond en waren er op beeldschermen Marokkaanse stadgenoten te zien die vertelden over het leven in twee culturen.

Gemeentearchief

Het Gemeentearchief organiseert gemiddeld twee fototentoonstellingen per jaar. Met aansprekende tentoonstellingen bereikt men veel bezoekers:

	<i>bezoekers/jr</i>
1994, Mondriaan aan de Amstel	49.000
1997, Breitner	22.000
1998, Rembrandt aan de Amstel	24.000

Vanaf 1971 organiseert het Gemeentearchief de Amsterdamse documentaire foto-opdracht 'Foto's voor de stad'. Vijf fotografen verwerven de opdracht om een aspect van de stad in beeld te brengen. Het Gemeentearchief bewaart en exposeert de foto's.

De collectie beslaat 900.000 foto's van Amsterdam, waaronder werk van beroemde fotografen zoals Jacob Olie, Bernard Eilers, Eva Besnyö, Ed van der Elsken en George Hendrik Breitner. Er is een fotografisch atelier – dat ook fotoreproducties voor het publiek verzorgt - en een restauratie-atelier. Daarnaast is er een audiovisuele verzameling van 6.000 films en tv-reportages die de geschiedenis van Amsterdam in beeld brengen en die in de filmzaal of de kijkcabines bekeken kunnen worden.

Tropenmuseum

Het Tropenmuseum beschikt over een historische collectie van 200.000 foto's. Minimaal de helft daarvan stamt uit de koloniale periode, vooral uit de tweede helft van de 19de eeuw tot circa 1948.

Maria Austria Instituut

Het MAI beheert de archieven van befaamde Amsterdamse vakfotografen. In 1997 bevatte de collectie naar schatting twee miljoen negatieven en dia's vanaf 1930, waaronder de grootste collectie na-oorlogse opera- en theaterfotografie in Nederland. De collecties zijn via een databank ontsloten. Begonnen in 1976 als stichting die de collecties van vier fotografen beheerde, omvat het MAI in 1997 vijftien collecties en zal men op termijn nog zeven collecties verwerven. Het gehuurde depot in het Gemeentearchief werd in 1996 uitgebreid. De media – dagbladen, tijdschriften, tv e.d. – doen veelvuldig een beroep op de collectie. Het MAI ontwikkelt - vaak in samenwerking met andere instellingen zoals het Holland Festival en PolyGram - thematische exposities en publicaties.

De Melkweg Galerie

Deze fotogalerie heeft inmiddels internationale erkenning verworven. Van de vele aanvragen om in de galerie te exposeren kan slechts een klein deel worden gehonoreerd. Per jaar worden ongeveer twaalf exposities georganiseerd, onder andere in het kader van het World Roots Festival (i.s.m. het Concertgebouw) en World Press Photo. Mede dankzij de veelvuldige aandacht van de media – radio, tv, dag-, week- en vakbladen – trekken de exposities bezoekers uit het hele land. Een interessant aspect van de galerie is dat deze als onderdeel van een cultureel centrum ook 's avonds voor grote groepen bezoekers, vaak meer dan duizend, toegankelijk is: mensen van alle leeftijden en uiteenlopende culturele achtergronden. Hieronder bevinden zich ook mensen die zelden of nooit naar een galerie of museum gaan. Naar schatting groeide het totale bezoek aan de Galerie

tussen 1993 en 1997 van ruim 33.000 naar ruim 44.000. Eén van de belangrijke doelstellingen van de Galerie is om jonge fotografen de mogelijkheid te bieden hun werk in een professionele setting te laten zien.

Naast de hierboven genoemde instellingen zijn er belangrijke collecties bij onder andere het Joods Historisch Museum, het Scheepvaartmuseum en de kunsttuin SBK. Ook deze instellingen organiseren regelmatig exposities.

In oprichting is het 'Huis Marseille', een initiatief van de Stichting De Pont.

Opleidingen

De foto-opleiding aan de Rietveld Academie en de particuliere Fotoacademie Amsterdam.

Het raakvlak met de vrijetijdsfotografie

Het ACF (voorheen De Moor)

Dit centrum vervult een brugfunctie tussen de vrijetijdsfotografie en de professionele fotografie.

Jaarlijks biedt de Fotoschool ongeveer 24 cursussen en workshops fotografie voor amateurs en vakfotografen, welke zo'n 250 deelnemers trekken. Daarnaast maken jaarlijks circa 3.000 mensen gebruik van de beschikbare dokplaatsen en de studio. Per jaar worden ongeveer 23 exposities gehouden, waaronder 2 presentatietentoonstellingen van de Fotoschool.

Een aantal recente hoogtepunten: 'De Zeven Doodzonden', zeven gevestigde Nederlandse fotografen (Erwin Olaf, Diana Blok, e.a.); 'Private Landscape', zes vrouwelijke fotografen uit Amsterdam, 'Common Sense', de Britse Magnum-fotograaf Martin Parr; 'Jonge Autonome Fotografie', 10 jonge Nederlanders.

Tijdens het festival Amsterdam-Japan 2000 toont het ACF een expositie van - en samengesteld door - de bekende Japanse fotograaf Araki.

Verder verzorgt het centrum projecten en opdrachten met werk van beginnende vakfotografen, lezingen, seminars, het discussieprogramma 'fotocafé' en biedt het documentatie en voorlichting. Al met al bezoeken jaarlijks zo'n 20.000 mensen het ACF.

Verder zijn er tal van verenigingen voor vrijetijdsfotografie (overkoepeld door de Bond van Nederlandse Amateurfotografenverenigingen, Voorst).

2. Film

Filmvertoning algemeen

Het aantal filmvertoningszalen ('doeken') in Amsterdam schommelt rond de veertig. Op dit moment vindt er een vernieuwing/uitbreiding plaats van het commerciële bioscoopbestand (multiplexen Reguliersbreestraat en Zuidoost; voornemens voor het Haarlemmerplein). Over een aantal jaren zal het aantal doeken tot ongeveer 60 zijn uitgebreid.

Ten opzichte van het totale bioscoopbezoek in Nederland heeft Amsterdam, met 15,9%, veruit het grootste aandeel bezoekers. Het gaat (de afgelopen zeven jaar vrij stabiel) om 2,6 tot 2,9 miljoen bezoekers per jaar. Dit relatief grote aantal bezoekers hangt nauw samen met de bevolkingssamenstelling van de stad: veel specifiek in cultuur geïnteresseerde bewoners, veel studenten, veel alleenwonenden en veel uitgaanspubliek dat van buiten de stad naar Amsterdam komt.

Bezoekfrequentie per inwoner in 1996/97:

Europa gem.	Nederland	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag
2.0	1.2	3.7	2.6	3.4

Kwaliteitsfilm

Het bezoek aan het Filmmuseum, ondanks de beperkingen van de filmzalen, is recentelijk sterk toegenomen: 28.500 bezoekers in 1996, 41.000 bezoekers in 1997 (exclusief 5.000 bezoekers voor het IDFA en 3.500 bezoekers aan de openluchtvoorstellingen). Deze sprong wordt toegeschreven aan de nieuwe programmering die in 1997 van start ging: meer premières, aansprekende retrospectieven en programma-thema's.

Er is in Nederland een groeiende belangstelling voor filmtheaters. Waar bij de bioscopen de daling in de publieksomvang en het aantal zitplaatsen in de loop van de jaren negentig begon te kenteren, is er bij de filmtheaters in dit decennium een voortdurende groei in filmbezoek geweest

Een voorbeeld van de publieksonwikkeling bij de kwaliteitsfilm in Amsterdam is Filmhuis Rialto (2 zalen; 157 en 139 stoelen). Bezoekcijfers:

1993	1994	1995	1996	1997	1998*
48.961	51.517	53.253	54.169	62.468	72.500

* prognose

Zeer veel publieke belangstelling is er doorgaans voor het festival-aanbod. Cinekid groeide in tien jaar tijd uit van een klein vierdaags evenement tot een achtdaags festival met 14.000 bezoekers. Het International Documentary Filmfestival groeide spectaculair. Bezoekcijfers sinds de start in 1988:

1988*	1989	1991	1993	1995	1997	1999**
2.000	16.000	28.000	35.000	38.000	51.000	60.000

* start

** prognose

Ondanks de vernieuwing van het bioscoopbestand schieten de Amsterdamse voorzieningen op het terrein van de kwaliteitsfilm (en daarmee het aanbod) tekort, zeker als we er rekening mee houden dat de groei van het bioscooppubliek voor een belangrijk deel op kwaliteitsfilm is gericht. Verbetering van die situatie kan worden bewerkstelligd als het Filmmuseum de beschikking krijgt over betere faciliteiten. Ook worden thans plannen uitgewerkt voor:

- een Film- en documentairetheater aan de Marnixstraat in het huidige Bellevue/Cinerama, ondersteund door de omroepmedia;
- Cineship, een filmtheater in het Oostelijk Havengebied;
- de Ketelhuis-bioscoop (terrein Westergasfabriek) van filmproducent Marc van Warmerdam voor Nederlandse films en documentaires (met tevens activiteiten in productie en ontwikkeling).

Publiekswaardering voor de film

In 1996 werd door KPMG een onderzoek gedaan naar de maatschappelijke en economische betekenis van de professionele kunsten voor Amsterdam onder mensen van 18 jaar en ouder. Een aantal conclusies m.b.t. de film:

- Belangrijkste motief om film te bezoeken is voor 60% van de Amsterdammers 'amusement en recreatie', dit percentage is alleen bij populaire muziek even hoog, bij de overige kunstvormen lager. 'Informatie en educatie' als belangrijkste motief scoort bij film met 11% het laagst.

- Deze cijfers liggen voor festivals en evenementen in de middenmoot: 45% amusement/recreatie en 25% informatie/educatie (de percentages informatie/educatie als belangrijkste bezoekmotief, duiden erop dat er in potentie een relatief groot publiek is voor documentaires en kunstfilms).
- Film is de kunstvorm met het hoogste percentage Amsterdammers dat er 'de afgelopen 12 maanden' één keer of vaker naar toe is geweest. Daarna volgt 'Museum' met 62% en op de derde plaats staat 'Festivals/evenementen' met 52%.
- De grootste groep filmbezoekers is 18-24 jaar. Voor festival/evenementen is het de 'klassieke' groep van 25-35 jaar, alleenstaand en hogere sociale klasse (naar opleiding en beroep).
- Niet minder dan 28% van de Amsterdammers van 18 jaar en ouder is zelf actief op audiovisueel gebied (foto, film, video); de beoefenaren zijn met name de jongeren. Dit is samen met beeldende kunst/handvaardigheid de meest zelfbeoefende activiteit (boven muziek, dans, zang, literair schrijven en drama/toneel).
- Het 'belang voor Amsterdam en haar bewoners' dat inwoners van Amsterdam hechten aan de film scoort hoog: met 45% '(zeer) belangrijk' - en dat vinden met name de jongeren - neemt film de derde plaats in.

Opleidingen

De Nederlandse Film en Televisie Academie (NFTA) is de enige erkende vierjarige dagopleiding die onderwijs verzorgt in de afzonderlijke crewdisciplines. De nieuwbouw aan het Mr Visserplein komt binnenkort gereed.

Aan de Universiteit van Amsterdam zijn universitaire studies Film- en tv-wetenschappen. Sinds 1998 is er de nieuwe propedeuse Audiovisuele wetenschap, met 274 studenten in één klap de grootste alfapropedeuse aan de UvA.

Het Maurits Binger Film Instituut (opgericht 1995) is een nieuw post-academisch ontwikkelings- en trainingscentrum gericht op film en televisie in Nederland. Een centre of excellence, gericht op het vergroten van de vaardigheden van jonge professionals. Tevens een breed scala aan educatieve activiteiten voor professionals in de filmwereld.

Twee particuliere instituten: Schrijversvakschool 't Colofon: vierjarige deeltijdopleiding Scenario (naast drama, proza, poëzie en losse schrijfcursussen) en Open Studio: een oriëntatiecursus voor NFTA, jaaropleiding video en cursussen camera, montage en scenario.

Het Filmmuseum

Het museum beschikt over de grootste *filmbibliotheek* van Nederland en omvat onder meer zestien duizend boeken, duizend tijdschrifttitels, meer dan twintigduizend dossiers publiciteitsmateriaal op filmtitel, scenario's, filmmuziekpartituren en video-kopieën. Ongeveer zesduizend mensen maken jaarlijks gebruik van de bibliotheek en de studiezalen; ook veel musea, productiebedrijven en omroepen doen een beroep op het archiefmateriaal van het Filmmuseum.

Branche-organisaties

In de jaren negentig is er in Amsterdam blijkbaar een goed klimaat ontstaan voor deze organisaties, want de afgelopen vijf jaar is het aantal met 6 toegenomen. In totaal zijn 18 van de 37 organisaties gevestigd in Amsterdam. Met name te noemen:

Associatie van Nederlandse Filmtheaters (ANF), waarbij een groot aantal filmtheaters, filmhuizen en filmcircuits zijn aangesloten. Deze theaters maken deel uit van voorzieningen voor de kwaliteitscinema in Nederland, waaronder festivals, distributeurs en arthouses. ANF biedt een uitgebreid pakket aan advies en informatie.

Dutch Documentary and Independent Film Association (DIFA): ongesubsidieerde stichting die de belangen behartigt van onafhankelijke filmmakers bij de omroep, de fondsen en de overheid.

Vereniging Geschiedenis, Beeld en Geluid: conservering, ontsluiten en bestudering van (historisch) audio-visueel materiaal.

Nederlands Federatie voor de Cinematografie (NFC): drie verenigingen die tezamen het Nederlandse bioscoopbedrijf vertegenwoordigen, namelijk de Bioscoopexploitanten (NVB), de Filmverhuurders en de Speelfilmproducenten. Activiteiten: marketing en communicatie, statistiek, onderzoek, opleiding technisch bioscoop personeel, Buma-rechten e.d.

Netwerk Scenarioschrijvers: vakbond, vakinhoudelijke informatie en advies, seminars/workshops.

Samenwerkende kleinere onafhankelijke film- en televisieproducenten (SKOP): richt zich met name op kleinere film- en televisieproducenten en op sociaal-politieke en economische ontwikkelingen in de media.

Vereniging Constructie Audio (VCA): voor professionele geluidstechnici in de film- en videowereld; richt zich op informatieuitwisseling tussen leden en het begeleiden van serieuze beginnende geluidstechnici.

Overige instellingen

In 1994 waren 16 van de 30 Nederlandse speelfilmproducenten in Amsterdam gevestigd. Van distributiebedrijven hebben we geen cijfers beschikbaar. Genoemd moet worden: Holland Film, de landelijke instelling die de zichtbaarheid van de Nederlandse film in het buitenland bevordert, zowel cultureel als commercieel. Kunstweb is één van de weinige centra in Nederland waar voor amateurs film- en filmmontagecursussen worden aangeboden. In 1997 werden er 50 cursussen gegeven, waaraan 463 mensen deelnamen.

3. Nieuwe media

Hieronder eerst een aantal belangrijke culturele instituten die op dit moment werkzaam zijn op het terrein van de nieuwe media.

Het Stedelijk Museum

Als één van de eerste musea ter wereld begon het Stedelijk zo'n vijftig jaar geleden systematisch aandacht te schenken aan videokunst. Er kwamen tentoonstellingen, er werd een videocollectie opgebouwd en een ruimte ingericht voor de vertoning van videotapes. De collectie bestaat inmiddels uit ongeveer 40 films, 200 audiotapes, 500 videotapes, 25 video-installaties en 500 documentaire tapes. Het Stedelijk is het enige museum in Nederland waar permanent videokunst te zien is. Enkele spraakmakende overzichtstentoonstellingen in de afgelopen decennia zijn: Art for Television, The Luminous Image en een overzicht van het werk van Gerry Schum. Verder solotentoonstellingen van videokunstenaars (zoals Marina Abramovic, Joan Jonas en Bill Viola) en diverse tentoonstellingen waarin nieuwe media werden geïntegreerd (bijvoorbeeld Under Capricorn). De meest recente tentoonstelling van Bill Viola trok ruim 100.000 bezoekers.

In de dependance Bureau Amsterdam worden regelmatig multidisciplinaire projecten en workshops georganiseerd. Om publieksgroepen buiten de 'vaste kring' te bereiken worden kunsteducatieve programma's opgezet voor scholen en worden

bijvoorbeeld kunstenaarsfilms in het voorprogramma van bioscoopvoorstellingen vertoond.

Het Stedelijk wil haar beleid ten aanzien van nieuwe media actief voortzetten. In de nieuwbouwplannen zijn enkele zalen aangewezen voor nieuwe media.

Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media/De Balie/ Paradiso/ Backbone

In 1994 begonnen met drie medewerkers, is MONM inmiddels uitgegroeid tot een brandpunt van de Nederlandse communicatievernieuwing met 20 vaste medewerkers. De Maatschappij omvat een medialab, conferentiezaal en restaurant. Vanuit kunst en cultuur werkt men met de ontwikkelingen in de communicatietechnologie. MONM komt voort uit initiatieven van De Balie en Paradiso en vormt met hen het samenwerkingsverband De Backbone. De drie organisaties stonden aan de basis van De Digitale Stad (DDS), het eerste en grootste Internetproject in Nederland. Binnen twee jaar brachten dagelijks 10.000 mensen een bezoek aan de DDS en kende de 'stad' 30.000 'bewoners' (in 1998 waren dat er 80.000).

Backbone begeeft zich op het terrein van 'muziek en aanverwante kunstvormen' (Paradiso), 'politiek, cultuur en wetenschap in brede zin' (De Balie) en onderwijs, media en bedrijfsleven (MONM). Zo werkt men in het European School Project aan e-mailprojecten en nieuwe pedagogische concepten. Backbone werkt structureel samen met organisaties uit het (kunstvak)onderwijs (Sandberginstituut, HKU), de omroep (VPRO), het bedrijfsleven (Hewlett Packard, Weekbladpers) en internationale partners (o.a. McLuhan Institute).

Samenwerkingsverbanden zijn er onder andere met European Media Culture Backbone (een netwerk van Europese instituten op het gebied van media, onderwijs en cultuur), Internet Universiteit (een samenwerking tussen Nederlandse universiteiten voor onderricht in e-commerce), Art & Industry Network (bedrijfsleven en culturele instellingen op het terrein van telecommunicatie), Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland (het digitaliseren en ontsluiten van cultureel erfgoed) en CIAO (Computers in het Amsterdamse Onderwijs).

Jaarlijks programmeert Backbone twee grote festivals of congressen, tien middelgrote programma's, vier (live) tv- of radioproducties, tien afleveringen van het On-line Magazine en de uitgave van een Multimedia-Box. De grote manifestaties van Backbone zijn: Next 5 Minutes (internationale bijeenkomst van vernieuwende mediamakers; tweejaarlijks), Amsterdam Music Seminar (nieuwe mogelijkheden van popmuziek en nieuwe media; jaarlijks) en Terra Incognita (over maatschappelijke en culturele implicaties van 'het onbekende'; tweejaarlijks). Het publiek varieert van hip-hop jongeren tot literair geïnteresseerden en van technofoben tot techno-freaks. De technologische cultuurprogramma's trekken volle zalen voor een breed samengesteld publiek.

Montevideo

Sinds de oprichting in 1978 als een galerie voor videokunst is Montevideo uitgegroeid tot een internationaal vooraanstaand centrum voor mediakunst in de breedste zin van het woord. Montevideo biedt de mediakunst faciliteiten (het Artlab, montageruimtes en instrumentenverhuur), onderzoek, cursussen, collectie (conservering, documentatie), distributie en presentatie (exposities, performances, lezingen). In 1997 is men verhuisd naar een ruimer pand waar grotere exposities gehouden kunnen worden.

Met de reizende tentoonstelling 'Imago, fin-de-siècle in Dutch Contemporary Art' (i.o.v. Rijksdienst Beeldende Kunst) bracht Montevideo voor het eerst een groot en internationaal publiek naar de mediakunst. De tentoonstelling (geopend tijdens de Kunst-Rai in 1990) bezocht tussen 1990 en 1994 acht landen en trok meer dan een miljoen bezoekers. In 1997 trok de reizende tentoonstelling 'The Second, Time Based Art from the Netherlands' alleen al in het Stedelijk Museum 50.000 bezoekers.

Montevideo heeft de belangrijkste videocollecties van Nederland geconserveerd en toegankelijk gemaakt. De collectie omvat meer dan duizend werken. Ontsluiting van de collecties vindt plaats met een intern *Collectie Informatie Systeem* en een daaraan gekoppeld *publieksinformatiesysteem* dat bezoekers in de Mediatheek kunnen raadplegen. Montevideo constateert een toenemende vraag naar haar diensten.

In het Artlab worden kunstenaars gestimuleerd en begeleid bij het vervaardigen van kunstwerken. Specifiek voor kunstenaars en kunstproducten worden er hardware en software-toepassingen gebruikt en ontwikkeld. Jaarlijks worden ongeveer tien tentoonstellingen in eigen huis georganiseerd. Samenwerking met andere instellingen leidt tot een breder publieksbereik, zo leren onder meer deelname aan (openlucht) festivals en de coproducties met het Nederlands Filmmuseum ('Point de Vue', een overzicht van 100 jaar 'kijkmachines' in 1994 en 'Beyond the Bridge', 'Joris Ivens als inspiratiebron voor mediakunstenaars' in 1995).

Montevideo verbreedt haar publiek door eigen programma's op de Amsterdamse kabeltelevisie te brengen, door haar installaties onderdeel uit te laten maken van het aanbod van de SBK en door een kunsteducatief programma op te zetten voor scholen. Bovendien zijn van alle exposities virtuele versies op het Internet te bezoeken.

Steim

Steim heeft zich de afgelopen 25 jaar ontwikkeld tot een vooraanstaand internationaal innovatie-instituut voor levende elektronische muziek, het elektrisch muziektheater en de levende elektronische kunsten in het algemeen. Ook groeide Steim uit tot een internationaal ontmoetingscentrum voor de elektronische kunsten. Steim is een service-instituut, dat in feite werkt als een fonds, en een facilitair onderzoeks- en ontwikkelingscentrum. Veel instrumenten die dankzij Steim zijn ontwikkeld, zijn de basis geworden voor een verzameling interface-concepten en technieken die Steim nu ter beschikking stelt aan jonge makers in de muziek en multi-mediasector. De laatste jaren wordt Steim steeds vaker benaderd door beeldende kunstenaars met het verzoek interfaces en bespelingsconcepten voor beeldende podiuminstrumenten te ontwikkelen. Samen met het instituut voor sonologie van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag ontwikkelt Steim instrumenten voor het onderwijs en post-academische projecten.

Via concerten, performances, lezingen, diners e.d. trekt Steim een breed publiek van geïnteresseerden in nieuwe media.

Vormgevingsinstituut

In 1992 opgericht als internationale ontmoetingsplek voor partijen uit de wereld van cultuur, vormgeving, media, bedrijfsleven, onderwijs en de overheid. Het Vormgevingsinstituut wil enige coördinatie aanbrenge in het vormgevingsaanbod van musea, galleries, beroepsverenigingen, opleidingen en uitgevers/redacteuren van tijdschriften, boeken en audiovisuele producties.

In 1997 besloot het instituut haar primaat te verschuiven van vakgebieden (grafisch, ruimtelijk, interactief) naar vormgeving binnen inhoudelijke thema's (zoals veroudering, industrie, duurzaamheid, e.d.). Men werkt mee aan CD-ROMs, catalogi, symposia, jury's, televisie-programma's en tijdschriften.

In 1993 stond het Vormgevingsinstituut aan de basis van de eerste conferentie Doors of perception, over de betekenis van vormgeving in de nieuwe media en is sinds 1997 betrokken bij twee Europese projecten (Maypole en Presence) die de toepassing van multimedia onderzoeken in het vormen van lokale gemeenschappen. Het instituut werkt verder samen met diverse internationale partners en met Nederlandse instituten zoals de ontwerpersvereniging O2, Architectuur Lokaal en de Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media.

Virtueel Platform

Een samenwerkingsverband van De Balie, De Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media, Backbone, Montevideo/TBA, Vormgevingsinstituut, Steim (allen Amsterdam), V2 in Rotterdam en Media-Gn in Groningen. Houdt zich sinds 1995 bezig met de technologische innovatie in kunst en cultuur. Het platform richt zich op overleg en coördinatie tussen de instellingen, en fungeert daarnaast als forum voor een cultuurpolitieke visie op de betekenis van de nieuwe media voor de kunst.

De Appel

De Appel organiseert tentoonstellingen en performances waarin de mediakunst sterk vertegenwoordigd is. Daarnaast worden er films, diaserieën en videotapes vertoond en wordt er aandacht besteed aan niet-westerse moderne kunst. De Appel heeft een belangrijke laboratoriumfunctie met ruimte voor experiment en onderzoek. Daarnaast fungeert de instelling als een informatiepunt voor hedendaagse kunstontwikkelingen in binnen- en buitenland. Sinds 1994 verzorgt De Appel met veel succes één van de weinige opleidingen voor tentoonstellingsmakers die er wereldwijd bestaan (het Curatorial Training Programme).

In 1997 organiseerde De Appel 5 grote tentoonstellingen, toonde werk van 59 kunstenaars en werkte samen met 8 curatoren. Het bezoekersaantal bedroeg in 1997 circa 11.000, ruim 10% meer dan in 1996. Sinds het betrekken van de nieuwe huisvesting in 1993 is het bezoekersaantal meer dan verdubbeld. Mede met het oog op publieksverbreding onderzoekt men een verdere samenwerking met instellingen op het gebied van video, theater en moderne muziek.

W139

Als kunstenaarsinitiatief opgericht in 1979 heeft W139 zich ontwikkeld tot een internationaal platform waar jonge kunstenaars aan nieuwe ideeën kunnen werken en dit werk kunnen tonen. Jaarlijks exposeren er zo'n 80 startende kunstenaars. Het expositiebeleid is gericht op veranderingen in de beeldende kunst. W139 heeft veel contacten met verwante, buitenlandse instellingen wat regelmatig leidt tot samenwerking en uitwisselingen.

Er worden jaarlijks 7 grote tentoonstellingen gerealiseerd en 16 activiteiten op het gebied van performancekunst, tijdelijke installaties, kleinere tentoonstellingen, video- en filmprogramma's en lezingen. De tentoonstellingen trekken gemiddeld vijfhonderd bezoekers. Daarnaast worden enkele publicaties verzorgd en tv-uitzendingen geproduceerd over de eigen tentoonstellingen en videokunst. Verder worden er kunstenaars uitgenodigd om een project te realiseren op de website van W139. In de komende jaren (1999-2000) gaat W139 haar film-, video-, en nieuwe media-activiteiten uitbreiden.

De Melkweg

In de Videoroom van de Melkweg wordt werk van binnen- en buitenlandse videokunstenaars getoond. De reguliere publieksomvang wordt geschat op 1.500. Bij grote programma's en festivals wordt er samengewerkt met onder meer Montevideo en World Wide Video Centre.

World Wide Video Festival

Sinds 1982 organiseert World Wide Video jaarlijks een mediakunstholiday festival. Het festival is met ingang van 1997 verhuisd van Den Haag naar Amsterdam. Al direct in dat jaar verdriedubbelde het publiek tot 35.000 bezoekers; dat publiek was opmerkelijk breed samengesteld, waaronder veel jongeren en scholieren. Het programma omvat performances, installaties en videoproducties uit zo'n vijftig landen, en een presentatie van websites en CD-ROMs. Een belangrijk onderdeel van het festival is de bijdrage uit niet-westerse landen zoals China,

Brazilië en India. De samenwerking van kunstenaars (zoals Joan Jonas en Rineke Dijkstra) met video-jockeys en disc-jockeys (zoals Eboman (Jeroen Hof, winnaar NPS-cultuurprijs 1997) en Mischa Klein) zorgde voor uitverkochte zalen.

Kunstkanaal en de lokale televisiestations PARK 4D TV en Bellissima wijden speciale (live) uitzendingen aan het festival.

Het World Wide Video Festival is thans een samenwerking tussen het Stedelijk Museum, de Melkweg, Montevideo, Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media, W139 en Gate Foundation. Voor de komende jaren wordt bovendien samenwerking voorbereid met De Balie, Paradiso en het Holland Festival.

Het raakvlak met de amateurkunst

Kunstweb

Kunstweb biedt amateurs gelegenheid om op verschillende niveaus cursussen te volgen in multimedia en audiovisuele kunsten (fotografie, film, video). In het 'multimedialab' worden cursussen gegeven in animatie, grafisch ontwerp, interactief ontwerpen, beeldmanipulatie e.d. Eén avond per week kunnen cursisten er zelfstandig werken (in aanwezigheid van technische assistentie). Sommige cursussen combineren fotografie met andere beeldende kunsten.

Recent onderzoek naar de groeimogelijkheden

De situatie van de mediasector is in 1998 in twee verschillende onderzoeken beschreven.

De Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de Amsterdamse Kamer van Koophandel en de gemeente Amsterdam, onderzocht de multimediasector en zijn groeimogelijkheden. Hieronder een aantal conclusies.

In Amsterdam en omstreken houden ongeveer 1300 bedrijven – met bijna 10.000 werknemers - zich bezig met multimedia-activiteiten. Onderscheiden naar specialiteit richten circa 700 bedrijven zich op het 'ontwikkelen van inhoud' (zoals programma-onderdelen voor interactieve CD-roms en televisie), circa 300 op 'onderzoek en advies', circa 200 op 'uitgeven', circa 175 op 'distributie' en circa 150 op 'gebruiksondersteuning' (vanwege overlap is de som groter dan 1300). De totale multimedia-omzet in Amsterdam wordt berekend op ruim 1 miljard, waarvan bijna 40% wordt gerealiseerd in het 'ontwikkelen van inhoud'.

De specialisatie 'ontwikkelen van inhoud' –in Amsterdam opvallend sterk vertegenwoordigd - heeft directe relaties met de film-, foto- en nieuwe media-sectoren. Fotografen, cineasten, musici, vormgevers, geluidstechnici e.a. creëren de inhoud, bewerken het en geven het vorm. De film- en televisiewereld tracht steeds meer het interactieve element van multimedia te verwerken in hun producties. Hiervoor schakelen zij regelmatig gespecialiseerde multimedia-bedrijven in.

Vanwege gebrek aan gerichte multimedia-opleidingen in het land is in Amsterdam onlangs een private (MBO-)opleiding opgericht, het College of Multimedia.

Het multimediacluster is sterk multidisciplinair, d.w.z. dat bedrijven in alle specialisaties ruim vertegenwoordigd zijn (inhoud, uitgeven, distributie, ondersteuning en onderzoek/advies, met hoofdaccent op inhoud); de aanwezigheid van toonaangevende internationale uitgevers; een hoogwaardige communicatie-infrastructuur; de aanwezigheid van grote spelers in de gebruiksondersteuning; en het multiculturele en open karakter bezorgt de stad een positief imago bij multimedia-bedrijven.

Het onderzoeksrapport concludeert dat de netwerkvorming nog onvoldoende ontwikkeld is (bedrijven weten niet van elkaar wie waar goed in is). De bestaande situatie met een 'multimedia-inhoudelijk' accent en een sterkere netwerkfunctie kan Amsterdam ook internationaal een onderscheidende concurrentiepositie geven,

aangezien er in Europa nog geen toonaangevende 'inhoudelijke' clusters zijn gevormd. Verdere specialisatie op dit vlak is dan ook hetgeen de onderzoekers aanraden. Verdere aanbevelingen hebben vooral betrekking op het oprichten van een centrum voor de multimediasector (ter informatie, netwerkvorming, promotie, organisatie evenementen e.d.), het versterken van opleidingen en het verbeteren van huisvestingssituatie.

Het tweede rapport, getiteld 'Connecting the City', werd opgesteld door Roderick Leigh ter voorbereiding van de ontwikkelingen op mediaterrein in en rond de nieuwe hoofdvestiging van de Openbare Bibliotheek op het Oosterdokseiland. Hieronder een aantal (vertaalde) citaten.

Over het Wetenschapscentrum Watergraafsmeer (WCW):

Watergraafsmeer bekleedt terecht een vooraanstaande positie als fysiek middelpunt. Samen met Londen en Stockholm is het een van de drie Europese Internet Exchanges of Network Access Points, die mondiale netwerken verbinden met talloze Internet Service Providers. Merkwaardig genoeg is dit binnen en buiten Amsterdam nog steeds grotendeels onbekend.

Over het Medialab:

Het gaat om jonge programmeurs, interaction designers, ingenieurs, reclamemakers, animators, producers en uitgevers. Ze hebben apparatuur nodig en een netwerk - in de vorm van een technische infrastructuur en collega's - zodat ze met elkaar in contact kunnen komen. Ze willen 24 uur per dag toegang tot Internet, bij voorkeur in een stedelijke omgeving. Een medialab op een centrale plek zou het antwoord kunnen zijn. Dit zou aan een alom gevoelde behoefte tegemoet komen.

Over de omgeving van het Medialab:

We pleiten in dit rapport voor een 'gemengde economie', waarin een verscheidenheid aan vooruitstrevende bedrijven en culturele instellingen en een vooruitstrevende bibliotheek, allen publieksgericht, goederen en diensten op zodanige wijze etaleren dat elke Europese stad er jaloers op kan zijn.

Op een steenworp afstand van de nieuwe lokatie van de bibliotheek, ligt het Centraal Station - het drukste knooppunt in Nederland waar jaarlijks zo'n 60 miljoen mensen passeren.

Bronnen

Onderzoek en rapporten

- *Advies Cultuurnota 1997-2000*, Raad voor Cultuur
- *Amsterdam in cijfers - Jaarboek 1998*, Amsterdams Bureau voor Onderzoek en Statistiek (O+S)
- *Amsterdam & Fotografie: over de wenselijkheid, opzet en haalbaarheid van een centrum voor fotografie in Amsterdam*, *Stichting Photo Plaza Amsterdam (1998)*
- *De Amsterdamse Multimediasector en Suggesties voor zijn Groeibeleid*, *UVA (1998, i.o.v. Gemeente Amsterdam en Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam)*
- *Branche-Infogids Film- en tv-maker 1998*
- *Connecting the City*, Roderick Leigh (1998)
- *European Cinema Yearbook 1997 en 1998*, Media Salles (European Union)
- *De Kunsten Gewaardeerd*, *KPMG (1996, i.o.v. AUB)*
- *De Toekomst van het Filmmuseum*, *Berenschot (1998)*
- *Sociaal en Cultureel Rapport 1996*, Sociaal en Cultureel Planbureau
- *Statistisch Bulletin 34*, augustus 1997, Centraal Bureau voor de Statistiek
- *Statistisch Jaarboek 1998*, Centraal Bureau voor de Statistiek
- *Vijftien Europese Cultuurcentra: een verkenning van het kunstbeleid*, Gemeente Amsterdam, DWA-Kunst en Cultuur (1997)

Verslagen van instellingen

- Amsterdams Centrum voor Fotografie: Jaarverslag 1995, Fotoschool (1996), Beleidsplan 1997-2000
- De Appel: Jaarverslag 1997 en Beleidsplan 1997-2000
- Amsterdams Historisch Museum: Jaarverslag 1997 en Beleidsplan 1997-2000
- Backbone: Beleidsplan 1997-2000
- Cinekid: Beleidsplan 1997-2000
- IDFA: Beleidsplan 1997-2000
- Kunstweb: Jaarverslag 1997, : Cursusoverzicht januari-juni 1999
- Maria Austria Instituut: Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000
- De Melkweg: Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000
- MonteVideo/TBA: Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000,
- Nederlands Filmmuseum: Jaarverslag 1997
- Rialto: Beleidsplan 1997-2000
- Stedelijk Museum Amsterdam: Collectieplan (1995), Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000, Planning en Control 1999
- Virtueel Platform: Beleidsplan 'Van Dada tot Data' (1996)
- Vormgevingsinstituut: Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000
- W139: Jaarverslag 1997, Beleidsplan 1997-2000, rapportage 'W139 1999-2000'
- World Wide Video Festival: verslag 1997

Speciaal samengestelde gegevens

- Afdeling Kunst en Cultuur, Dienst Welzijn, Gemeente Amsterdam
- Amsterdams Centrum voor Fotografie
- Amsterdams Historisch Museum
- Gemeentearchief
- Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media
- MonteVideo
- Rijksmuseum
- Stedelijk Museum Amsterdam

Bijlage 2 Draagvlak voor het voorstel

Dit plan kwam tot stand in goed overleg met tal van instellingen uit de Amsterdamse foto- film en mediawereld, het Rijksmuseum, het Van Goghmuseum, het Stedelijk Museum, het Filmmuseum, het Amsterdams Historisch Museum, het Prins Bernhardfonds, De Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, het Nederlands Fotoinstituut en het Nederlands Fotoarchief.

Wij zijn speciale dank verschuldigd voor de bijdragen van Adriaan Monshouwer (The Picture Farm), Hripsimé Visser (Stedelijk Museum), Marleen Stikker (Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media) en Cees van Giessen (3D graphics).

In deze bijlage zijn tevens enige brieven van betrokken instellingen opgenomen.

Bericht over een Instituut voor de Beeldcultuur:

Aan de bestaande antieke vormen van beeldcultuur zijn vanaf het midden van de negentiende eeuw nieuwe toegevoegd: de fotografie, de film, de video en, tenslotte, door computers gegenereerde beeldvormen. Die nieuwe media hebben een enorme sociaal-culturele invloed op de samenleving. Alleen al de werking van de televisie in de moderne cultuur is onpeilbaar. Een instituut, in Amsterdam, waar de functie en de betekenis en de brede schakering van die nieuwe beeldcultuur centraal staan, is daarom van grote betekenis. Dat dit instituut domicilie krijgt in de onmiddellijke omgeving van de drie grote musea aan het Museumplein, is uitermate zinvol. Om te beginnen zijn daar de praktische argumenten. De twee grootste verzamelingen fotografie in Nederland bevinden zich in het Rijksmuseum en in het Stedelijk Museum; bovendien beschikken die twee musea over wetenschappelijke expertise op dat gebied. Ook het Van Gogh Museum houdt zich regelmatig bezig met tentoonstellingen over 19-de eeuwse fotografie. Voorts beheert het Stedelijk Museum een aanzienlijke verzameling videokunst, alsmede werken op het terrein van de Nieuwe Media. Ook daarover heeft het museum de nodige expertise in huis. In de bibliotheken van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum is de relevante literatuur over de fotografie en haar geschiedenis verzameld - in het Stedelijk bovendien die betreffende video en Nieuwe Media.

De bestaande musea zien het als een groot voordeel met het beoogde nieuwe instituut op alle denkbare manieren samen te werken. Het is ontegenzeggelijk waar dat de nieuwe media (vanaf de fotografie) van invloed geweest zijn, en nog zijn, op oude beeldvormen, zoals schilderkunst. Die invloed betreft het maken van kunst, vanaf de late negentiende eeuw, en ook de manier waarop moderne mensen naar oude kunst kijken. In hun educatieve strategie moeten de klassieke musea daarmee rekening houden.

Als het nieuwe instituut voor de moderne beeldcultuur in de buurt van het Museumplein wordt gevestigd, ontstaat daar een unieke concentratie van verzamelingen en tentoonstellingen over heden en verleden van de menselijke omgang met visuele beelden - van de middeleeuwen tot nu. Voor het nieuwe instituut betekent de nabijheid van de klassieke musea een historische achtergrond die, met name ook uit educatief oogpunt, heel wezenlijk zal zijn. Het zal ook duidelijk zijn dat die concentratie aantrekkelijk is voor een groot publiek. Het publiek van de instituten zal elkaar grotendeels overlappen; als de instituten tot de gewenste samenwerking komen op het gebied van publieksbenadering, zullen ze voor elkaar ook nieuw publiek bereiken.

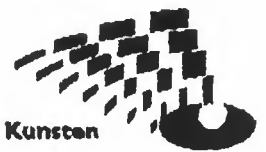
De vestiging van een Instituut voor Beeldcultuur nabij het Museumplein wordt door ons van harte ondersteund.

Rudi Fuchs, Stedelijk Museum

Ronald de Leeuw, Rijksmuseum

John Leighton, Van Gogh Museum

*mede
namens R de Leeuw*
R. Fuchs
John Leighton

Aan het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam
Stadhuis, Amstel 1
1011 PN Amsterdam

doorkiesnummer

020 - 527 77 10

Kenmerk: 99 1208/CA
Betreft : Van Baerlestraat 27

Amsterdam, 12 maart 1999

Geacht College,

Het is u bekend dat de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) al geruime tijd mogelijkheden onderzoekt om tot een oplossing te geraken voor adequate huisvesting van studenten en medewerkers van de muziekfaculteit, het Conservatorium van Amsterdam.

Na de fusie van het Hilversums Conservatorium en het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam en de daarop volgende concentratie van huisvesting in Amsterdam is een ruimteprobleem ontstaan. De AHK heeft twee opties onderzocht: verbouwing van het pand Van Baerlestraat 27 onder gelijktijdige bebouwing van de binnenplaats enerzijds en nieuwbouw anderzijds.

De kosten voor verbouw mede in het licht van de niet florissante financiële perspectieven voor de hogeschool wijzen uit dat de verbouwoptie vooralsnog niet opportuun mag worden geacht. De AHK concentreert zich inmiddels dan ook op nieuwbouw voor het gehele Conservatorium van Amsterdam. In dat kader is de AHK overleg gestart met het projectteam en de projectontwikkelaar van het Oosterdokseiland.

Een nieuw gebouw als onderdeel van dit ontwikkelingsproject biedt voor ons een aantrekkelijk vooruitzicht. Naast de evidente voordelen van een specifiek op zijn functie nieuw te bouwen conservatorium, is ook de locatie aantrekkelijk door de directe nabijheid van het Muziekcentrum Amsterdam/BIM-huis en voorzieningen als de Openbare Bibliotheek en het Centraal Station.

Nieuwbouw brengt met zich mee afstoting van het Van Baerlestraat-pand waarvan de AHK eigenaar is. De AHK heeft, gezien uitstraling en de lange traditie van muziekvakonderwijs in het fraaie 'Sweelinck-gebouw', een sterke voorkeur voor continuering van de publiek-culturele bestemming van het pand.

/2

Academie voor Beeldende Vorming
Conservatorium van Amsterdam
Nederlandse Film en Televisie Academie
Reinwardt Academie
de Theaterschool
Interfaculteit Culturele Bedrijfsvoering

Academie van Bouwkunst
Stichting DasArts
Stichting Maurits Binger Film Instituut

College van Bestuur Board of Directors

Postadres Postal address
Postbus 15079, 1001 MB Amsterdam
Bezoekadres Visiting address
Jodenbreestraat 3

Tel. 31 (0)20 52 77 700
Fax 31 (0)20 52 77 712
ABN Amro: 54.07.12.024
Giro van de bank: 2391

E-mail: College.van.Bestuur@cb.ahk.nl

Nu er concreet uitzicht is op een bestemming van dit gebouw ten dienste van de beeldcultuur, bevestigen wij onze eerder in besprekingen aan u kenbaar gemaakte intentie om met het gemeentebestuur tot overeenstemming te geraken over de verkoop van het gebouw Van Blerlestraat 27 alsmede het realiseren van nieuwbouw op het Oosterdokseiland.

Hoogachtend,
namens de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten,

C.S. Alons,
voorzitter College van Bestuur.

11/03 09 JUN 10:01 FAX 31 20 6033401 FILM MUSEUM 101112

FILM MUSEUM

Vandelpark 3
1071 AA Amsterdam
Postbus 74742
1076 BT Amsterdam
T 020 5051400
F 020 5033401
E filmmuseum@afm.nl

Aan het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam
Amstel 1
1011 PN AMSTERDAM

Stichting Nederlandse Filmmuseum
VSB Bank Utrecht 57935314
Postbus 68027
KVK Amsterdam 41199825
Hoofdplaats Gronach

Amsterdam, 11 maart 1999

HB/mm

Geachte College,

De wethouder van Cultuur heeft bestuur en directie van het Filmmuseum mondeling geïnformeerd over uw voornemen om het pand Van Baerlestraat 27 te bestemmen voor een Instituut voor de Beeldcultuur in de zin als bedoeld door Staatssecretaris Van der Ploeg in zijn uitnodiging aan u om een voorstel terzake te doen. Ook deelde zij mede dat door u aan de Staatssecretaris zal worden voorgesteld de thans te Rotterdam gevestigde nationale Fotoinstellingen en het Filmmuseum in dit pand te huisvesten, alsmede wellicht een nog nader te bepalen instelling op het gebied van de Nieuwe Media.

Bij deze verklaren wij in de genoemde locatie en combinatie van instellingen in principe goede mogelijkheden te zien voor het toekomstig functioneren van het Filmmuseum. Dit laat echter onverlet dat wij pas tot een definitieve uitspraak kunnen en zullen overgaan wanneer de voorstellen van zowel Amsterdam als Rotterdam op tafel liggen en ook duidelijk is geworden op welke wijze en op welke termijn de voorstellen kunnen worden gerealiseerd.

Met vriendelijke groet,
Het bestuur van het Filmmuseum,

Mr P.H. Arlens Kappers
Vice-voorzitter

Mr J.H.L. Meerdink
penningmeester

Stichting de 1000
Bijzondere en
duurzame
doelen

FILM MUSEUM

Aan de Wethouder voor Cultuur

Mw. G.K.van der Giessen

Stadhuis, Amstel 1

1011 PN Amsterdam

Amsterdam, 12 maart 1999

Geachte mevrouw Van der Giessen,

Hierbij wil ik nogmaals onze instemming uitspreken met de plannen die de gemeente op dit moment ontwikkelt voor een Instituut voor de Beeldcultuur en een Medialab. Beide instellingen genieten onze warme belangstelling en we zijn zeer bereid om mee te werken aan de totstandkoming en de toekomstige activiteiten.

Zoals u weet vervult De Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media (o.a. binnen het samenwerkingsverband Backbone) op het betreffende terrein al een groot aantal taken in stedelijk, nationaal en internationaal verband. Wij zijn graag bereid om een rol te blijven spelen in de advisering en verdere ontwikkeling.

Vriendelijke groet,

Marleen Stikker
Directeur